

шт. 7924

a_1951_004883

Грощокон № 2.2

сезон 1950/1951 г.

СОФИЙСКИ НАРОДЕН ТЕАТЪР

ХУДОЖЕСТВЕН СЪВЕТ

София, 21 април 1951 г.

Приемане на пиесата "Немци"

Издавания:	стр.
Сава Гановски.....	42, 43, 44, 50, 51
К. Зидаров.....	2, 3
Боян Дановски.....	1, 39, 40, 41, 42
Кръстьо Мирски.....	3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
Стефан Каракостов.....	10, 11, 12
Мицо Андонов.....	13, 14, 15, 16, 17
Гочо Гочев.....	17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25
Георги Михайлов.....	25, 26, 27, 28
Георги Милев.....	28, 29
Хеския Леви.....	29, 30, 31, 34
Сашо Стоянов.....	36, 37, 38, 39
Лозан Стрелков.....	48

Оригинал 3

П Р О Т О К О Л

на съвещанието на Художествения съвет и Комитета за наука, изкуство и култура за приемане пиесата "Немци", състояло се събота 21 април 1951 година

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Кой иска думата?

БОЯН ДАНОВСКИ: Другари! По процедурата аз мисля така. Пиесата беше прегледана и разисквана от режисьорския съвет, а след това прегледана и разисквана от Художествения съвет, значи, дие горе-долу сме се уеднаквили и с др. Бабочкин, който присъствува на един преглед. Дали всички грешки и слабости, които са посочени, са поправени, е друг въпрос, но по-редно е, понеже Комитетът сега получава за пръв път впечатление, да чуем впечатлението му, да чуем какви грешки вижда в спектакъла и тогава може да се поиска от режисьора и т.н. да доизяснят някои работи. Това, което ние бихме могли да кажем, то е вече казано в спектакъла.

МИЦО АНДОНОВ: Репертоарното бюро разгледа пиесата и беше на мнение, че тази пиеса не представлява интерес като полска пиеса за репертоара на нашия театър, тъй като има немска тематика, а пък за нашия репертоар е необходима пиеса, която да представява полската съвременна драматургия и полския съвременен живот. Такова беше решението.

Когато полската легация се обърна към Народния театър да иска да бъде включена, съгласно сключената конвенция, една пиеса в неговия репертоар, Народният театър се ориентира към много и разни пиеси и се обърна към нас. Ние казахме: репертоарното бюро има такова отношение към пиесата. Те търсиха такава пиеса и в края се спреха на пиесата "Немци" от Кручковски, като най-хубава полска съвременна пиеса и с най-много идейна наситеност.

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: Смятам, че е редно да присъствуваме на една от генералните репетиции и да приемем спектакъла. Редно е другарите от Комитета, другарите режисьори да кажат как е схваната пиесата, какви грешки са те преодоляли, за да имаме една представа как са стигнали до този момент, когато ни карат да я приемем. Без това е трудно да се приеме една пиеса. Не е редно да я приемем трахта-барахта.

Значи, преди да приемем пиесата, трябва режисьорът да направи своя режисьорски доклад.

КАМЕН ЗИДАРОВ: Искам да добавя към казаното от др. Мицо Андо-
тов.

Другари! Може да се каже, че почти два сезона ние разговарях
ме с другарите поляци коя пиеса да поставим в театъра. Много
пъти аз настоявах и увещавах и културния съветник при полското
посолство, и лично самия посланик др. Бархач, че е правилно,
когато Народният театър ще постави първата полска пиеса, тя да
бъде с такова съдържание, че да ни представи борбите, идеите,
съвременния живот на полския ^{народ} живот, неговата съпротива, борбата
му срещу окупатора и ако те настояват за "Немци", тя да бъде
втора пиеса. Защото имайте предвид, другари, че "Немци" не беше
с този епilog, който все пак отваря вратите и дава някаква перспек-
тива на пиесата. Епilogът е написан след Стокхолмското решение
от Кручковски, по предложение на партията. По-рано тази пиеса
беше мрачна; завършваше като този отива в своята германска нощ -
безизходност.

По тая причина ние водихме доста разговори с нашите другари
поляците и ги молихме да дадат друга пиеса, но не тази да бъде
първата, ако настояват за нея. Тази пиеса все повече и повече
завладяваше германските театри, полските театри и от там преско-
чи и във Франция.

След Стокхолмското решение, по предложение на партията се
написва този епilog. И когато аз повторно прочетох пиесата, след
като не дадох друга пиеса, в края на краищата, по тяхно голямо
настояване, че трябва "Немци" да се постави, ние включихме
пиесата.

Стигна се до там, че нашите другари поляци се съмняваха,
като че ние ^{нито} играем с тая пиеса, не я одобряваме.

ПРЕДС. БАЙА ГАНОВСКИ: Че не я одобряваме, не я одобряваме.

КАМЕН ЗИДАРОВ: И те поставиха ребром въпроса: кажете
ясно и открито защо не одобрявате "Немци". И аз казах: другарю
Бархач, считаме за неудобно да дадем пиеса от полски автор -
полският народ е най-много пострадал от фашизма - която предста-
вя съпротивата на германския народ, макар и с измислен сюжет.
Той като че остана убеден.

Това беше по време на сключване на културната спогодба с
Полша. Казах му: в края на краищата, ако нямате друга пиеса -
очаквах нова пиеса от конкурс - ако не можете да ни дадете ника-
ва друга пиеса, тогава волю-неволю ще вземем пиесата "Немци".
Не след много време, конкурсът се приключи и друга пиеса не
можаха да представят. Другарят Кулик от Полша, който беше член

на комисията, каза; друга пиеса не може. И тогава бяхме принудени да включим "Немци", защото по културната конвенция трябваше да дадем полска пиеса. И пиесата "Немци" беше по-приемлива с този епилог.

МИЦО АНДОНОВ: Чак преди един месец изпратиха една нова пиеса, която се играла - много късно - а ние вече репетирахме "Немци".

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Макар че ЦК на партията е препоръчал този епилог, това е епилог, на който може да ръкоплеска само реакцията: един безпомощен професор остава и една необузда на реакция. И това ще се играе на нашата демократическа сцена!

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: Той отива в Лайпциг, той стои на позициите на Стокхолмското възвание.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Ти го чувствуваш, че е безпомощен старух, а самият младеж е необуздан. Той ще го грабне и ще го изхвърли като парцал. Какво представлява той? - Старух. Това е дадено. А можеше да се получи друго: да се получи работник, който влиза и казва... да се разбере, че има общественост, която е демократизирана, която разбира старото, осъжда го. Всеки вирнал глава. Има един безпомощен професор, който нервни

Кой друг ще вземе думата?

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Не зная точно от къде да започна и за кое да говоря. За пиесата бих могъл дълго да говоря.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Ще започнете от началото и ще свършите с края.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Въпросът е на кои въпроси повече да се спра. Аз ще се спра на това, което ми се струва най-съществено. Ако пропусна нещо съществено, запитайте ме, ще кажа. Да не говоря прекалено дълго.

КАРАКОСТОВ: Първи въпрос: какво иска да каже Народният театър и режисьорът на публиката с тая пиеса?

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Няколко думи в защита на пиесата. Пиесата има слабости, главно по тая линия, която и вие отбелязахте. Това отбелязва в критиките, които се правят на пиесата. Но за нея в списание "Театър", последната книжка, излезе дълга и хвалебствена статия, макар да се изтъква там същото, за което говорим. Другаря Бабочкин, като я гледа, я хареса. Ще миналата година в "Советское искусство" тази пиеса беше много похвалена. С една дума, все пак намират се компетентни вестници и писания, които намират в нея нещо, което е прогресивно. Тя беше представена и за премията на мира.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Това няма никакво значение. Ц.К.

или разни институции в Съветския Съюз приеха книги и след години ги събориха. Оставете тия реклами.

Д-р Кръстьо Мирски: ние така сме се опитвали да разберем пиесата: тя разглежда въпроса, поради какви слабости немският народ е дошъл до фашизма. И ако вземем по-нашироко да разгледаме този въпрос: поради какви слабости всеки народ би могъл да дойде до идеологии и до действия близки на тези, които в хитлериска Германия по това време са ставали. След това ние сме виждали в пиесата пиеса, която сочи единствено правилния път: сочи не на затваряне в себе си, а пътя на последователната идеологически изяснена борба - пътят, който препоръчва Петерс на професора и който професорът на края в епилога, следва.

Причините, поради които тези герои в пиесата са стигнали до своите действия и до своето поведение, авторът ги вижда главно в тяхната слабост и в тяхната, да кажем, еснафска неизясненост.

Сега да кажа няколко думи, кой в пиесата какво представлява.

Професорът е един либералстващ интелектуалец, който искрено вярва, че може да изчака събитията и след това да предаде на немския народ духовните ценности, които той носи в себе си. И именно в главната част от пиесата, неговата идеология преживява пълен крах от идването на Петерс.

Хоппе представлява средният еснафин, когото интересува дребните материални блага и който по-нататък не вижда, който гледа да се промъкне между капките, покрай събитията и да ги изживее колкото може по-добре за себе си.

Берта, това е една ограничена германска домакиня, която бърка германската съдба със съдбата на Хитлера и която след като нейната собствена дъщеря бива изложена на опасност, изживява известно развитие. В нея се събужда майката. И в края до известна степен майката взема връх.

Вилли е непоправим фашист, който е получил на млади години хитлеровата отрова, която му е била съвсем систематически инжектирана. И той е вече непоправим фашист, още повече, че в епилога намира хора, които го подкрепят.

Лизл е една не патологична, а съвсем нормална жена, която е загубила и мъжа си, и семейството си и която трябва да намери в нещо опора, защото иначе, поради слабостта си воля, няма да може да издържи. Значи, поради слабостта си, тя се хваща там, дето е най-лесно да се хване в момента - за властта.

В Петерс и в Руд авторът дава двете страни на протеста: в Петерс — идеологически обоснования класово осъзнат протест, а в Руд — стихийният протест нечестния човек, който сам може би не съзнава точно какво върши, но у когото все повече и повече с все по-голяма сила се събужда протест против тази действителност сред която живее. Отначало тя е далече от тези неща, но те все повече и повече се набиват в погледа ѝ и в съзнанието ѝ, докато стига до тая постъпка, която я погубва — постъпката на стихийния героизъм.

Струва ми се, че това са по-важните действащи лица. Ако някои съм забравил, моля да ме подсетите.

Чужденците в трите първи картини са представени тъй:

Първо, Това е Фаншет, която се показва в момента, когато в нея се заражда боркинята.

Второ, Госпожа Зьоренсен. Това е едно средно положение между безпомощната жертва, каквато представлява еврейчето, и вече боркинята, която се заражда във Фаншет. Това е една с дребно-буржуазен-мироглед жена, която се бори, за да спаси сина си.

Марика е едно обикновено простичко, да кажем, момиче от народа, не някаква комунистка, а съвсем зоза, по-надребно, може да се каже, която се е завъртяла около Вили и в която се борят двете начала: от една страна нейният, може спокойно да се каже, почти пролетарски произход — тя е, така да кажем, по-скоро близо до народа, тя е ^{Вили}наверно продавачка или нещо такова ~~блнн~~ — и от друга страна вече жаждата ѝ за удоволствия, да живее добре. И когато на края ~~ако~~ разбира как Вили постъпва с госпожа Зьоренсен, на която иска да помогне, става ясно и за нас, че е имало нужда тя да потушава в себе си едно угризение на съвестта, което на края на тази картина се проявява. Значи, пред нея има два пътя и още не се знае кой ще поеме.

ОБАЖДАТ СЕ: Да услужва на своите сънародници.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Може би, но струва ми се, че по автор не е така. Значи, тя има вина, че се е поддала на Вили, но доброто в нея е достатъчно, за да може да се отдели от него и дори евентуално да почне да помага на своите сънародници.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Тя е немкиня или норвежка?

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Норвежка.

Офицерът от Вермахта е офицер от старата германска войска, която презира хитлерските офицери, рицар в кавички, който гледа изодгоре на събитията и чака те да отминат от сабосебе си.

Бенеке е ясно какъв е. Той е един карриерист, който преди е служил на хитлеристите, а след това служи на англо-американците.

Шулиц - това е немец, който е живял в Полша, който се е родил и отраснал в Полша. Както от самия развой на събитията е известно, те са били най-проклетите, най-лошите. Те са се почувствували изведнъж господари на положението там. По автора той представлява тази група немци, които са били малцинство в Полша тогава и които стават Гестаповци, изцяло се определят в услуга на германската, на фашистката окупационна власт в Полша. И те имат нужда от такива хора, за да служат като посредници между тях и населението. И той представлява страшилище за всички там. Любен Желязков получи ролята едва преди три дни и още не е ~~изпъл~~ зъл в ролята. Играл е Балабанов.

След това имаме Юрис, другия немец, който се явява в първата картина. За него може да се каже: ~~това~~ това е един човек който именно от слабост си внушава, че този свят е толкова лош, че няма никакъв смисъл да го поправят, и именно в пиенето търси да забрави действителността и търси винаги да си доказва, че действителността е лоша. Актьорът, който изпълни тая роля също влезе късно в пиесата, понеже се разболя първият изпълнител на ролята. И по него също така още известно ~~благане~~ ще се получи.

Това, смятам, са всичките действащи лица в пиесата.

Авторът първоначално е нарекъл пиесата "И немците са хора", следователно, той е искал да изходи, така да се каже, от психологически човешката страна на тия герои, а не да ги разгледа като схеми.

Главната мъкотия при работата с пиесата, това над което ние най-много внимание обърнахме, беше да се опитаме да изясним, до колкото нашите сили стигат, пиесата, т.е. да я направим понятна, тъй като самият автор много рядко казва нещата направо, а ги казва по-често с общи думи, или с думи такива, които могат да бъдат изтълкувани и тъй и иначе. И натам главно бяхме насочили усилията си.

Ако има въпроси, мисля по-добре е вие да ме запитате, защото ако продължавам, може би ще продължа доста дълго.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Има ли въпроси към др. Мирски?

ЛОЗАН СТРЕЛКОВ: В петата картина, когато се завръщат от юбилея, старал ли се е режисьорът, ~~въпреки че не е автор~~ ~~така~~ да направи така, че публиката да почувствува радост от това, че Руд е укрила този концлагерист, а не да се получи, като че някакво равнодушие. Повече симпатии да се получат към тези,

които са го изпуснали.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Разбира се, старал съм се. Може би не се е получило. Но естествено, че сме се старали, щото симпатии те да бъдат на страната на Петерс и на страната на Руд.

ГОЧО ГОЧЕВ: Не ми е ясно, което определя обрат в поведението на Руд. В сцената в Париж, във Франция, в кръчмата, тя доста противоречиво се държи, а след това стана героиня със цената дори да загуби живота си. Това не можах и по автора да разбера.

МИРСКИ: — Как режисьорът го е разбрал? Образът на Руд е мъчен. Четох критиката за постановката на други места. За образа на Руд се получава, щото при една и съща изпълнителка, различни критици тълкуват различно образа и стигат в единия случай да я видят като някаква аморална, пропаднала жена, а в другия случай — като героиня, която съзнателно се определя на страната на Петерс. Това се дължи на това, че самият автор в образа на изпълнителката не е дал достатъчно ясен материал, да проведе образа така, че да стане ясен за всички. Тази слабост, изглежда, във всички постановки се получава. Ние положихме много усилия и трябва да кажа моето мнение, че тук не се е получило.

Кои са причините, които довеждат обрат на Руд. На кратко казано, ето развоят на Руд. Това е една жена, която ~~леди~~ из Европа вижда известни неща, чува за известни събития, които отначалото тя се опитва да отмине, но те все повече и повече я дразнят: защо към мене хората да се отнасят така, какво лошо съм направила на хората. В това състояние е тя, когато влиза с ~~хикли~~ офицера в тая французка кръчма и вижда враждебния поглед на Франшет. След това идва сцената с ~~карл~~ гефрайтера и тя научава, че седем души заложници ще бъдат обесени на площада. Това е силно преживяване. Тя иска да се увери с очите си, че това е възможно и се уверява. След това, когато е в Гьотинген, при баща си, тя му поднася някакъв подарък от Франция, а той го отблъсва. Ето втората причина, която я кара да се замисли. Има още няколко причини. Сега малко съм смутен и не мога всичките да си спомня. След това се явяват още една-две причини, които я карат да оформи в себе си...

ОБАЖДАТ СЕ: Разговорът с бащата.

Д-р КРЪСТО МИРСКИ: Именно, разговорът с бащата. Но след това имаше още нещо. Баща ѝ след това ѝ казва един два пъти: ~~Станали сте като насекоми, жестоки насекоми...~~ А покъсно баща ѝ казва: "Уверена ли си, че не си виновна в нищо"? Към това се прибавя и ужасния вид на Петерс, когато тя познава ^{от} преди. След това поведението на брат ѝ Вилли. Всичко това я кара да помогне да се скрие Петерс. Но когато помага за това скриване, съвсем не подозира

И съвсем неочаквано за нея — когато е започнала това дело, не е подозирала, че така ще свърши — идва съобщението на Лизл, че е повикала полицията. И от там нататък за нея остават две възможности: или да каже, че Петерс е горе, да го предаде и работата да се свърши благополучно за нея, или да пожертвува себе си за Петере. И тя постъпва по втория начин, като пред агента, който се явява, просто поведението ѝ може да се определи със следното изречение: ще ѝ се поне на-тоя хитлерист, ~~хитлерист~~ който в момента представя хитлеровата власт; да му каже в очите, че не се бои и да извика: да живее свободата. Това е нейното поведение пред лицето на агента, след който тръгва и вече явно съзнава, че отива към своята гибел.

ЛОЗАН СТРЕЛКОВ: Миналия път направихме бележка, че агентът е много симпатичен. Той действително се държи много коректно.

ПРЕДС. КАМЕН ЗИДАРОВ: Не, свойствена на хитлеристите черта.

ЛОЗАН СТРЕЛКОВ: Мисля, че не е поправено. Защо не е поправено?

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Да отговоря. Първо трябва да се каже, че авторът беше сложил в устата на този агент много повече любезности. Той, след като казва Хайл Хитлер, казва добър вечер, извинете, на-излизане пак казва извинете. Тия любезности ние съкратихме. Това е първото, което направихме. Второ — този агент беше гримиран по-симпатичен. Сега се опитахме да го гримираме антипатичен. Отначалото по автора, този агент идва не като враг на семейството, а като приятел. Те са го повикали, защото са хванали един опасен беглец от концентрационен лагер. Едва по-късно вече се определя като враг и то не на всички, а на Руд. В това отношение могат да се направят още усилия. И ако трябва да се смени човекът, той е много симпатичен младеж — и това може да се направи. Във всеки случай направихме усилия да го поправим. Но може би не се е получило.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: След изказването на др. Мирски, моля, кой иска думата?

КАРАКОСТОВ: Публиката какво заключение трябва да си тегли, когато излезе от представлението?

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Че единственият правилен път, по който трябва да върви всеки човек, пътят, който би премахнал опасността от извръщанията, които хитлеризмът е правил, е пътят

на последователна политически изяснената смела борба - доколкото разбира се, материалът на пиесата позволява това.

ЛОЗАН СТРЕЛКОВ: Още един въпрос. В миналия път на заседанията на Художествения съвет се постави въпрос за тази среща между Петерс и Руд - че ~~я~~ избива малко на любов. И вие тогава казахте, че актьорите го искали. До колкото аз разбрах, общото мнение беше да се поправи това нещо, а ми се струва че то не е поправено.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: И мене ми се струва същото, макар да говорих с актьорите и да ги убеждавах дълго. Те или не са молги да се убедят, че между тях няма любов, което е съвсем неправилно, или не са съумяли бързо да се прехвърлят от едното към другото тълкувание. Ще ги укоря за това.

ПЕТЪР ДИМИТРОВ: Аз искам само да кажа, до колкото можах да разбера, пред вид на това мнение върху тия отношения на Руд и Петерс, ~~върху тия~~ че тя му задава въпроса: "Защо вие постоянно подчертавате, че сте дошли тука само заради професора?" Значи, те още от по-рано се познават и ако не любов, все пак е имало някаква дружба. И на туй основание, ~~та~~ изрично му казва: "Само за професора ли?" Значи, и за нея идва.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Когато й благодари, тя казва: "За после ще остане", все така с надеждата, че ще се видят, ще си кажат нещо повече.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Нито е идало, нито може да се зароди любов между тях. И не бива да има. Това би било страшна идеологическа грешка от страна на автора. Тогава излиза, че нейният героизъм се обяснява с това, че е влюбена в него и цялата политическа страна на въпроса отива по дяволите. Това, че тя казвала, че не я я дразнело, че той подчертава, че идва за професора, това може да се обясни както ние обясняваме: тя вижда слабостта на баща си. Нейният протест минава в ново качество, като вижда нейният баща как е слаб и е готов да даде няколко марки на Петерс и да го изпрати навън. Тогава тя взема положението в ръцете си и действа със силна воля, която тая жена притежава. От там нататък тя наистина гледа да държи слабия си баща настрана от тези събития, които следват нататък. ~~Въпреки~~ Затова тя не иска да говори за професора, когато Петерс споменава за него. Това може да се доказва по хиляди начини. Не би трябвало да има любов. Познатство има, да, те са се познавали. Може и дружба да е имало, но любов, като мъж и жена не е имало и не може да има. Познатство - да. Затова се

така олюлява. Тя го познава друг: играе на тенис, красив, елегантен и весел. А тук вижда един призрак.

КАМЕН ЗИДАРОВ: Режисьорът трябва да си вземат бележки за слабостите на пиесата и да отговори на края. Иначе се разводняват разискванията.

ПРЕДС. САША ГАНОВСКИ: Да приключим с въпросите. Дайте вече изказванията.

КАРАКОСТОВ: Аз съм най-малко в течение на работата. Пиесата знам, автора знам, но не знаех, че е член на партията и останах изненадан.

КАМЕН ЗИДАРОВ: Кручковски има такова положение в Полша, като Фадеев в Съветския съюз - председател на Съюза на писателите и има премията на Кошут.

КАРАКОСТОВ: Моето изказване ще бъде малко. Другари, аз искам да поставя три въпроса.

Първият въпрос е най-важният, който постави тук др. директор Камен Зидаров. Пиесата е включена по силата на конвенцията и преди всичко по настояване на другарите от Полша.

Вторият въпрос, който искам да поставя, е за местото на тази пиеса в репертуара: как трябва да бъдат представени немците на нашата сцена и за самата пиеса.

И тогава за постановката на др. Мирски.

По въпроса за препоръката, която е дадена от Полша, не мога да кажа нищо, но моето мнение е, че ако трябва да се играе пиеса от полски автор, пиесата непременно трябва да представлява полския народ и полските борби. Авторът е взел тема, която най-малко е свързана с Полша, освен първата картина от първото действие, която става в Полша. Пиесата е за Германия. Ако ще трябва да покажем на нашата сцена, *аз мисля, че* ~~тази~~ *тази* германския въпрос, след изказването на др. Сталин, за повратната точка със създаването на германската държава, ние имаме прекрасната пиеса *не* "Животът започва отново". Какъв е централният въпрос в пиесата "Немци"? Как американците използват фашистите в своята борба да ги хвърлят в нова война и как германският народ се съпротивлява. В това отношение пиесата не представлява нов важен етап, освен с *келско* тоя епизод, който е сложен на края и то много бегло. Епизодът е зашит. Ако представяме германците, ще ги представим с пиесата "Бургермайстер Ана Вулф", героиня на село, която води борба с кулаците. Пиесата "Немци" не представя вярно в настоящия момент

германската действителност. Ако трябваше да се играе такава пиеса, ние знаем поне три такива пиеси утвърдени от съветската критика. Не искам да говоря за "Инженер Севър"; също утвърдена от критиката. Смятам, че от пиесата "Немци" нашата действителност няма да спечел. Нашата действителност ще види от нея, че германците се оправдават. Вземете тоя расилен Хоппе. Расилен в научен институт, убива детето. У него има колебание и проявление на съвест. И на края в университета сам не може да разбере какво е направил. Как може да се търпи в една пиеса такова оправдание? По тая линия не мога да си обясня и Вили, и Лизл, и тая артистка Руд. Руд се колебае, но поем друг път. Мотивирано ли е това? Казват, че е ~~мотивирано~~ мотивирано, но въпреки това в нея няма правилно развитие. Всичко това е нагласено от автора и е неубедително. И си задаваш въпроса: защо Руд, Лизл, Вили не приличат на баща си? Какъв е моралът, каква е идеологията, какъв е мирогледът на бащата? Според автора, той е космополит, европейец. Той се чувства гражданин на Европа и търси науката за самата наука. И чудно е защо тук е намерен положителният герой, а не другаде -- в работническата класа или друга среда! Поне този професор да има по-определена конкретизация. Къде е влиянието на Зоненбруг като честен немец и учен? Той остава изолиран ^{до} в семейството ^{си} и неговото влияние ^у върху Руд е слабо. Зоненбруг е прогресивен учен, а как се е съгласил да остане и сега да си прави юбилей? Изобщо, ~~какава~~ "Немци" е оправдание на немците. И правилно авторът е турил заглавието "И немците са хора". Но по отношение на нашия реализъм в театъра тая пиеса е абсолютно връщане на театъра назад. Смятам, че не е нужно да се оправдава германският фашизъм защо е дошъл. Няма ^и работническата класа. Нима сериозните облъсквания стават в една ^{не} типична среда? Колко такива германци може да има?

Има някои образи изместени малко от режисьора. Например старата жена в пиесата, Зьоренсен, занаятчийка, шивачка, чийто син участва в съпротивата. Но тя не се чувства, както майката на революционера в Горки, която идва при Коломийцев. Съвсем народна жена е. Тя е норвежка. Не го разбирам тоя тип.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Тя е по автора такава. В цялото поведение личи дребнобуржуазен морал.

КАРАКОСТОВ: Това е майка на революционер, другарю. Огърлицата се оправдава, че е сложила не случайно, а за да спаси сина си. Това е по текст.

Сега, другари, аз не бих желал да говоря повече за пиесата. Смятам, че пиесата представя фалшиво Германия за нашата

действителност няма да допринесе нищо.

Сега ще се реши дали Комитетът ще пусне тая пиеса. Но аз смятам, че ако тя се пусне, в нея трябва да се внесат сериозни поправки и да се съкрати третото действие -- във втората картина да се махнат тия дълги разговори. Тая нелегалност, която се явява, каква е? Това е някакъв символ отвлечен на нелегалност. Няма абсолютно никакво конкретно съдържание. Кой води борбата? Какви са тия борци в Германия? Евреин ли е, комунист ли е?

ОБАЖДАТ СЕ: Комунист.

КАРАКОСТОВ: Аз не мога да разбера, че е комунист. Изобщо, конкретизацията по тия неща в пиесата е слаба. Няма никаква конкретизация. Ако вземем първата, втората, третата картини и в трите има известен символизъм. Пиесата абсолютно не е реалистична. Това е пиеса, която върви по линията на известен символизъм, на известно декаденство, ако щете и боржуазно. Тая апология на космополитизма за мене е необяснима в този момент: граждани на Европа, европейец, наука за науката! Смятам, че тая пиеса ще се хареса сред онай колебещата се дребнобуржуазна интелигенция, което се мъчим да преустроим, но която не се е преустроила. В това отношение пиесата "Немци" не е никакъв плюс в репертоара на Народния театър, когато ние имаме задачата да се борим срещу англо-американския империализъм.

Няма какво да кажа за постановката. Постановчикът е позадълбочил някои грешки на автора, но режисьорът не може да излезе от текста, текстът остава.

ОБАЖДАТ СЕ: Значи, да не се играе.

КАРАКОСТОВ: Моето мнение е, че тая пиеса няма да бъде полезна за нас.

ЕДИН ОТ ПРИСЪСТВУВАЩИТЕ: Един въпрос. Каква пиеса би била полезна в дадения политически момент, когато имаме демократична Германия, когато отношенията към германците, изобщо, трябва да бъдат вече не такива, каквито бяха преди да имаме демократична Германия? Сега каква пиеса би могъл да напише авторът, ако има такава задача: Полша има граница с източна Германия, мъчат се да ~~ни~~ направят дружески отношения. Навсякъде и тук ^внашите демократически страни и Съветския Съюз германците се приемат, посрещат, държат речи и правим всичко възможно да се свържем. Каква пиеса в дадения момент би могла да бъде полезна и как би могла да се напише другояче, да да може да бъде полезна в това отношение?

КАРАКОСТОВ: Мога да отговоря: "Бюргермайстер Ана Булф".

МИЦО АНДОНОВ: Другари, ще ми позволите да се изкажа с няколко думи за съвременната полска драматургия. Тя още търси пътя си. Полската драматургия плаща голям данък на западноевропейското влияние, на индивидуалистичната буржуазна драма. Полската драма от три години срещупоставя вече и проблеми и сюжети от съвременната полска действителност. Но така, както насища героите с такова съдържание, те още носят недостатъците, още носят белезите на индивидуалистичната драма. Тяхната драма по тематика чисто производствена, в която имат участие работниците, така е развита и така разрешава проблемите, че това е онази социална драма на Хаупман преди 60 години. Тази драма, за която спомена Стефан Каракостов "Инженер Севър" е такава една сантиментална ерунда, че героинята, жена на фабрикант, за да докаже, че обича народа, се развежда с мъжа си да се ожени за работник, за да бъде близко до живота. Всички нови полски пиеси проучих и пообщо признание и на съветската критика, и на нашата критика, те са още слаби. Но много естествено те полска-лека се оформяват, както нашата драматургия като една здрава реалистична съвременна драма. Преди няколко месеци полското посолство изпрати една драма, за която каза, че много се харесва от публиката и се играе с голям успех.

Но трябва да се спрем специално на творчеството на Кручковски. Защо и как са написани драмите на Кручковски? Драмите на Кручковски са написани на конкретни въпроси и конкретни задачи поставени от съвременната действителност и партията, и полското правителство. Той написа драмата "Отплата", в която героят беше един младеж: как новата полска съвременност, как полската общественост, как полското правителство привлича младите хора, тъй като след освобождението на Полша, полското общество и специално младежта са били привърженици на старата Шляхтийска власт и влизали в конспирации. И полската комунистическа партия, заедно с полското правителство, поставя задачата да бъде привлечана полската младеж. В отговор на това всички полски писатели пишат колкото могат. И Кручковски написа драмата "Отплата". Няма да се спирам на драмата "Отплата", защото не влиза в задачата ми.

Втора задача. Полският народ мрази немския народ. И Леон Кручковски — така казват, не съм чел нищо — отговори на тази задача с пиесата "И немците са хора". В отговор на антипатията на полския народ към хитлеристите — а поляците не могат да отделят още хитлеристите от голямата част от немския народ — Леон Кручково

се спира и пише, че и-между немците има хора. Епилогът на драмата се яви много късно, за да бъде оформена личната свобода на героя.

По такива конкретни поводи и такива конкретни задачи са написани тия пиеси на Кручковски.

"Доктор Ванер" също така беше написана, но ^{не} по зададена задача, а самият автор излезе с тая задача.

КАМЕН ЗИДАРОВ: За "Доктор Ванер" другарят Димитров и другарят Коларов ме извикаха и ми казаха: още е рано, може би подир няколко години ще се играе, но сега е рано.

МИЦО АНДОНОВ: Другари, полската критика прие много добре тази пиеса на Кручковски. Ето, другарите могат да кажат. Те преведоха почти всички рецензии и критики на пиесата. И аз ги прегледах. Всичките изказвания са много положителни, до толкова, до колкото тази пиеса има да разреши конкретна задача за полско-германското отношение на сближение.

Аз вече преминавам по-нататък. Искан да направя една малка информация. От какво страда драматургията на Кручковски и специално тази драма? Тя страда от това, от което страда и съвременната полска драматургия. Той още плаща данък на индивидуалистичната драма, той още не може да овладее съвременната тематика, той още задълбава ~~по~~ линията на психологизма, той дори поставя обществените въпроси под личните и в казания случай за него в пиесата "Немци" драмата е драма на Зоненбрук, а не е на прераждането на немския народ. И тука е най-голямата слабост. Той следи развитието и участието на Зоненбрук и когато трябва този герой да бъде представител на немския народ, той дори не се сетил да тури един работник, да тури дори този расилен, който по социална принадлежност е от работническата класа или от средняците. ~~Нем~~ ~~то~~ е турил дори него. Той можеше прекрасно в последната или в предпоследната картина да постави един работник, да има представител на съвременната немска общественост, който даноси това прераждане общественено. А така участието на Зоненбрук е изолирано, тя е далеч от това, което става навън. И верна е забележката на нашия председател, че младият и свеж син и Денеке, тия здрави физически и биологически сили не са...

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: Вчерашни хитлеристи.

МИЦО АНДОНОВ: Не става въпрос за тях, а става въпрос за един млад работник, един млад служител на дойде. А тука е голямата грешка на пиесата.

Другата грешка на пиесата, която още в репертуарното бюро се посочи, е че авторът, знаейки, че драмата е обобщение,

знаейки, че драмата е показване на типичното на народа и че героите го типизират конкретни факти, иска да го типизира, както е случаят с първата картина. Той в първата картина обобщава. Тези еврейски деца, които бяха избити в Полша. Само в една Варшава бяха избити 500 хиляди, в цяла Полша - четири милиона евреи. Явно авторът е в погрешни идейно-политически позиции за туй, защото ако при единия случай расилният се колебае и проявява човешки чувства, в другите 3.999.999 случаи няма такова нещо.

Друга грешка на автора е пак типизирането на конкретните случаи на дадените явления. Не говоря за режисурата, грешката е на автора. В края на краищата, в третата картина, когато отиваме в семейството, тук вече имаме много по-правдоподобни образи. Майката е ~~ни~~-правдоподобен образ, ~~Тихи~~ синът е правдоподобен образ, Лизл е правдоподобен образ. Напълно наситени хилтериски образи. Именно затуй, защото авторът, в дадения случай Кручковски, се лопе за конкретни случаи, за конкретни лица, а иска конкретното да обобщи, се получава в Руд тая неопределеност. Руд е неопределен образ. Тя расте, обаче тя расте за тебе си. Тя не може да бъде носител, и не е носител на една обществена категория. Руд е доктор Ванер, не повече от доктор Ванер, но доктор Ванер при тогавашните условия.

Тия грешки, другари, на пиесата, дали могат да се оправдават за нас и какво би спечелила пиесата от това? Аз смятам, че пиесите в първата, нито във втората, нито в третата картина - а те са хубави картини общо взето - може да се оправят и не би трябвало защото ако посегнем на тях, единствените хубави картини, може би ще падне много от представлението.

Аз забравих да кажа, че поведението на Петерс е също така индивидуален акт, но авторът го обобщава. И тъй като няма материал по-обществено изтъкнат за туй, прави тази грешка с големия диалог между Зоненбрук и него. Този диалог е крайно ненужен и излишен за пиесата. Или пък ако се наложи да остане този диалог поне да се съкрати значително много, че тия две противоречиви мнения в дадения случай да протечат много късо.

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: В лицето на Зоненбрук е даден тип.

МИЦО АНДОНОВ: Аз още не съм говорил за това. Става въпрос за диалога между Петерс и Зоненбрук, че е много дълъг.

Една друга грешка на автора. Той прави алюзия, че след 1945 година изпратил Петерс оттам, в Лайпциг, директор на университета, когато най-добре би било да си остане в Германия да работи.

КАРАКОСТОВ: Какво работи професорът? Присажда тъкани и прави голямо откритие в науката. Кой откри присаждането - Филатов или този? И това ли ще кажем на публиката?

МИЦО АНДОНОВ: Оставете това разрешение.

Каква е съдбата на главния и основен герой, който дава името на пиесата - Зоненбрук? Другари, не можем да не изтъкнем едно голямо добро качество в пиесата - това е растежът на този герой. И не е само вътрешната идейно-политическа напреженост на образа, но и разрушението на рамките на затвореността, ~~и~~ разрушението на рамките на семейните отношения и преминаването вече на обществена арена. Това е голямо достойнство на пиесата. Тук не можем да отречем на автора известни завоевания с епилога на края. Пиесата беше написана преди една, една и половина година. Това е един нов герой. И този герой е добре даден, добре мотивиран. Неговото поведение, общественно-политически е мотивирано и изтъкнато. Особено епилогът на края е свързан с една конкретна прогресивна задача - с борбата за мир. Ако центрираме нашата задача тук, много естествено поставянето на пиесата в нашия театър е оправдано.

Обаче, ще направим още по-добре, ако оправим някои излишества в пиесата, някои неточности, крайности, разтегнатост. А могат да се оправят. Диалогът ~~на~~ *на* ~~в~~ *в* ~~х~~ *х* ~~о~~ *о* ~~р~~ *р* ~~о~~ *о* ~~д~~ *д* ~~е~~ *е* ~~ж~~ *ж* ~~и~~ *и* ~~т~~ *т* ~~и~~ *и* ~~н~~ *н* ~~е~~ *е*, в шестата картина, между министерския съветник и Зоненбрук пак може да се съкрати, да се сгъсти и да се очертаят двата лагера повече. По този начин, смятам пиесата може да се оправи. Тук преминавам от пиесата към постановката. Това може да го направи вече постановчикът, режисьорът на пиесата. Режисьорът се е повел по автора. Преди всичко цялата постановка е центрирана на психологическото изживяване на събитията външни и вътрешни. Аз смятам, че този психологизъм в пиесата можеше да бъде малко по-намален, малко туширан. А фактите и отношенията някъде да се дадат по-реалистично. Да кажем в първата картина поведението на расилния Хоппе и на пияния войник можеше да се сгъсти - да си остане същото поведение, но да се сгъсти, да няма паузи. Те могат да се сгъстят. Второ, аз смятам че в третата картина поведението на Фаншет възраждаща се, също така може още да се сгъсти. Тя е добре дадена, но още може да се акцентира нейното поведение и да се насити картината с много настроения. Паузата, когато дохожда диалога между Руд и майора, е удължена. Тая пауза да се намали и по този начин значително ще се сгъсти събитието.

Преминува към другите картини. Аз конкретно ще се спра на някои бележки.

За първата картина. Нали той е в мецанина? Прозерците са на нивото на улицата, но ми се чини, че слизат по стълба.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Да.

МИЦО АНДОНОВ: Във втората картина. Другарят Чапразов е есесовец, той трябва да бъде в черната си униформа.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Това е истинската униформа. Едните носят на ръкава си, а другите на гърдите си нашивките.

МИЦО АНДОНОВ: Образа на Вилли - Чапразов. Този образ както в гласа, така и във вътрешното съдържание трябва да бъде по-остър. А се чува този хубав глас. Вижте как интонира - не буди отвръщане у зрителя. От втората картина ние трябва да излезем с умерzenie към този човек. Неговите външни постъпки будят умерzenie, а като че ли в подсъзнанието - не мога да го кажа - чувствуваш, че има нещо симпатично в този човек. Ние трябва още повече да го зострим.

Аз смятам, че общата линия на психологизъм, на разрешение въпросите вътрешно, а не обществено политическо на фонда на една борба трябва да се понамали. Тази борба, ако не е класова, тя в основата си е класова. В представлението ние даваме повече вътрешно изживяване, ако може някак си да се спаси автора.

И специално искам да се спра на влизането на Петерс. Петерс влиза в крайно понижено състояние. Преди четири дена избягал, паднал, навехнал си крака. За мене последното впечатление е, че е един герой. За да избяга от концентрационен лагер, той е наистина герой. И трябва да се повиши неговото поведение. И след това вече какво се получава? Той е немощен, лошо паднал. И след като пие едно чашка вино се съживява. Тук сценически трябва да бъде по-мотивирано това минаване от едното състояние в другото. И друго, те са в затъмнение, а той влиза и оставя вратата.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Това е грешка.

МИЦО АНДОНОВ: Последната картина. Още повече тук трябва да се центрира цялата постановка с много ~~по-малко~~ голям ритъм и общественост, за да не се получи това впечатление, което се получава, както каза др. Председател: сам ли ще бъде той? Той може да бъде сам, но да видим в дадения момент да бъде изразител на настроенията на една част от германския народ.

Това ми са забележките, другари?

ГОЧО ГОЧЕВ: Аз смятам също, че пиесата, спектакълът, има сериозни недостатъци, но не мога да направя извод пиесата, спектакълът да не бъде приет. И ще се помъча да кажа защо. Моето съображение спектакълът и пиесата да бъдат приети с известни

било на ~~дружески~~ братските демократични страни. Съображението ми, след известни корекции на пиесата и на спектакъла, представлението да бъде прието, се определя главно от това, че въпреки недостатъците, аз смятам, че спектакъла ще има въздействие. Ще кажа защо.

№ 6 крайния извод на др. Каракостов — макар че с известни недостатъци се съгласявам — не мога да се съглася. № 7 Центъра го виждам — и тук Мирски е успял да постигне това — в четвъртата картина: колко жесток е бил хитлериския режим, каква жестока фашистка диктатура е имало, че е принудил такива хора, иначе способни, прочути, световни биолози, да задушат в себе си волята за борба, за това, което са мечтали. Аз там виждам целта. И в подкрепа на тая моя мисъл, искам да обърна внимание на четвъртата картина, когато идва Йохим Петерс в навечерието на юбилея на неговия професор и тоя иначе светъл ум, хуманист по свойски, макар либерален хуманист, е принуден, водейки се от инстинкта за самосъхранение на своето семейство и на самия себе си, да счупи своята воля, да счупи малко своя хуманизъм на дело. Аз виждам центъра на пиесата в този пункт. В това отношение пиесата може да се каже — после ще посоча недостатъците — има редица достойнства. Тя дава тая тежка, гнетяща атмосфера, при която такива хора, които претендират за силни личности, които иначе са един вид интелектуални водачи на своя народ, не могат да намерят воля за борба.

Наистина, това не е много дълбоко разработено, не е развито в следващите картини, но това е все пак центърът, който, ако се разработи и в спектакъла, по-добре ще стигне до зрителя и ще го превъзпита.

Първите три епизода аз ги смятам сполучливи — за пиесата говоря. Аз смятам, че тия епизоди не са откъснати, не са дадени сами за себе си. В тия епизоди са дадени героите на това семейство като център на сюжетна разработка. В един от епизодите е герой Хоппе. В епизода в Норвегия е герой синът Вилли, а във Франция е Руд. И тия епизоди, които дават картината на хитлеризма на тяхната жестокост, на тяхната експанзия, както казва един от героите: "Тая тяхна немска Европа", водят — аз поне така смятам — към центъра на пиесата, към това поведение на семейството, към тая драма, която се разигра в семейството на професор Зоненбрук.

Действително пиесата има, според мене, сериозни недостатъци. Аз искам на три момента да се спра. За мене в пиесата липсва светла перспектива, която да отговаря на реалната перспектива съществуваща по това време в Германия и специално, която определя борбата на тия прогресивни сили. Значи, в това отношение, пиесата е малко разводнена. Смятам, че перспективата не е достатъчно светла, защото героите не са добре представени, не са достатъчно изяснени.

Говори се тук много за героинята. Искам да се спра на нея. Верно е, че нейното определяне на страната на прогресивните сили за зрителя става зад кулисите и зрителят трябва да гадае. В самия спектакъл зрителят не може да разбере защо се определя тя на страната на прогресивните сили, кое я определя, дали чувството на сензация, като актриса - има такива моменти - или нейните отношения с Петерс, дали поради това че е присъствувала във Француското градче на тая екзекуция на заложниците, тя се е потресла, или разговорът с баща ѝ, с майора и редица други. Ако редица решителни моменти в нейния живот определят нейното поведение, за да премине тя на страната на прогресивните сили, това, смятам, в спектакъла трябва да се подчертае - което е грешка на автора - и режисьорът би могъл, макар и трудно, да го подчертае.

Други положителни герои. Централният образ на професора за мене е *Иовиче* - в изпълнението се чувства - *или* бляд. *и* *овек*. Той не носи големия ум на този биолог, който е център на такава научна проблема. На края на пиесата той носи една борческа целестремениост: той сеподписва съзнателно под Стокхолмското възвание с риск да загуби катедрата, хубавата атмосфера на своите опити. Особено в епилога има загуба на положителни сили, поради това, че отсъствува положителният герой Петерс. Той е в Лайпциг и не се явява, липсва една такава перспектива. И понеже в спектакъла и Чапразов, и Петър Василев с играта си дават едно надмощие, ако мога така да кажа, над борческата устремениост, над борческото поведение на героя, това задушават, това намаляват във финала светлата перспектива.

ЛЮЗАН СТРЕЛКОВ: Не е Стокхолмското възвание.

ГОЧО ГОЧЕВ: Вършавското. Др. Стрелков, - важното е, че е борец за мира. Дали - Стокхолмското, или Варшавското, или на Рио де Жанейро, това за зрителя не е важно.

ЛОЗАН СТРЕЛКОВ: Трябва да представяш верно. -- --

ГОЧО ГОЧЕВ: Друга съществена слабост на пиесата, както Каракостов и Мицо Андонов отбелязаха, е образът на Петерс. Той не е реалистичен, той е символ. Не защото се люлее като сянка. Може да се люлее, защото е гладувал, защото е преминал в страдание четири денонощия, което е действително сериозно мъчение. Но не за това. Става дума за неговите мисли, за начин, по който той изразява своята идеология: напълно символистичен. Той говори за черна германска нощ, за самотност. Каква самотност? Ако предположим, че е комунист, или ако е член на партия, партията ръководи борбата. Той трябва да намери упора. -- --

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Това е самата действителност: той е съвсем сам, той не знае тия приятели. -- --

ГОЧО ГОЧЕВ: Максим Горки говори за революционна романтика, за това, което е перспектива. Аз мисля, че тая безнадежност може да бъде подобрена. Поведението му е смело, но какво се получава? Той там декламира. За мене това е литература, не е художественост. В живота как би постъпил? Би се преоблекъл, би помолил за една дреха, би побързал да каже каквото има на професора и на използва времето да избяга. А той два часа развива своята теория. Това е неестествено. -- --

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Професорът можеше да бъде една естествена ябъка. -- --

ГОЧО ГОЧЕВ: Така, както е даде^и, той е съвсем сам. -- --

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Не мисли за партията, не търси партията, не говори за партията. -- --

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Авторът иска да олицетвори в него трагизма на германския пролетарят. -- --

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Авторът е поляк и не държи сметка за немската партия. -- --

ГОЧО ГОЧЕВ: В тия мои мисли за недостатъците на някои герои и някои моменти в пиесата, аз смятам, че и образът на Хоппе не е достатъчно изяснен. -- --

Аз за спектакъла искам да кажа няколко думи. Пропуснах да ~~внимания~~ отговоря на др. Каракостов, че ни е от полските писатели не сме длъжни да искаме непременно пиеса със сюжет за полския живот. Аз смятам, че проблемът за хитлеризма е проблем за всички народи. Този проблем е, който ни вълнува. Вие знаете, че най-вече съветските писатели поставят проблеми, които интересуват

цялото прогресивно човечество. Един Константин Симонов пише пиеса за руския въпрос и т.н. Смятам, че мисълта на Кракостов може да се схване положителна в този смисъл: да видим на нашата сцена полския народ. Но поляците са пострадали, както французите и норвежците, това лици.

ПЕТЪР ДИМИТРОВ: Сяките поляци правят усилия да намалят тази умраза.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Ако другаде не си чул, че са избити ~~4-5~~ ⁴⁻⁵ милиона поляци, от пиесата научаваши ^{ли?} Поменават ли го това някъде? Във вестниците го поменават.

ГОЧО ГОЧЕВ: Малкото еврейче казва, че от неговото семейство всички са избити.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Не може ли реплика нещо да се направи - да се разбере.

ГОЧО ГОЧЕВ: В пиесата липсва именно това - една политическа конкретност и заостреност. Няма какво да го крием, но аз не смятам, другарю Гановски, че може да се направи такъв краен извод, че пиесата е вредна. Аз нарочно подчертавам тази си мисъл - ако сметне, че е правилна, там режисьорът трябва да наблегне - колко тежка е била тая атмосфера на гнет, диктатура, страшен режим, че не може и един светъл ум да се противопостави на тия наредби и да скрие и то не някого, а един свой близък човек един асистент, един свой сътрудник. Колко жестоки са били тия четири години наред, когато той е бил в лагера, че са го променили и него. За мене това е центърът на пиесата.

ЕДИН ОТ ПРИСЪСТВУВАЩИТЕ: Режимът не беше почлек и за Димитров в Лайпциг.

ГОЧО ГОЧЕВ: Сега за спектакъла, другари. Трябва да кажа, че задачата на др. Мирски е била много трудна. Всички недостатъци на автора личат и в постановката. За мене сравнително добра, хубава картина, жизнено правдива е четвъртата картина. Тя е драматично добра.

Аз смятам, че спектакълът има ~~твърди~~ грешки. Говори се за паузите, за тая разтегнарот, за психологизма, не искам да повтарям другарите. В професора - Любен Саев - особено в епилога, да не се чувства безпомощност, а да се чувства, че германският народ ще победи, че акцията, която той е повел в защита на собствените си интереси, акцията за мира, е една светла акция, която ще победи, а не, както каза и др. Гановски, тия два герои в епилога на тъмните сили, да го задушат. Там трябва да излезе на преден план професорът и да ^{се} чувства, че има в него някакво проникновение.

ЛОЗАН СПРЕЛЖОВ: Това, дето се говори, че при Хитлера е било по-добре, не трябва ли да се махне?

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Това да се махне и нещо повече, да се...

МИЦО АНДОНОВ: Ако Воненбрук реагира срещу изказването на Хоппе, тия думи няма да значат нищо. Но той ~~никога~~ недостатъчно реагира.

ГОЧО ГОЧЕВ: Аз смятам, ~~хичкохнади~~ картина, като последна и връхна сцена, носителят на идейното съдържание трябва да стане смел политически изобличител. В спектакъла това не е постигнато. Професорът е смачан съвсем, смазан, побелял. ~~Мно~~ ~~Що~~ светло трябва да има у него. Той не случайно слуга подписа си. Слугинето на подписа под това възвание е едно възмездие. Възмездието не се чувства. Явява се Чапразов - тия тъмни сили - едва ли не като победител.

Втора грешка: образът на Хоппе не е изявен. Аз не мога да го проумея. Четох един път пиесата и не я познавам добре, но другарите ще кажат.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Той е непоправимият еснафин.

ГОЧО ГОЧЕВ: Не се чувства това.

За мене особено слаб е образът на Фаншет: облекла хубава блузка, като че на сватба ще ходи. Това е едно момиче, което изживява такива моменти, когато баща ѝ ще бъде застрелян и трябва да бъде настръхнала. А тя отива и застава на прозореца. Може да застане на прозореца с нейната борба, с нейния гняв. Но тя седи, като че ще минава покрай нея някакъв праг. А в образа на Фаншет авторът е дал гнева на френския народ и на всички деца, които са загубили най-близки хора. Нали и баща ѝ загива? Не се чувства това. Авторът е дал много типичен момент от борбата на френския народ, но това не се вижда.

Аз приключвам, другари, с такъв извод: въпреки известни не малки грешки идейно политически на пиесата на Кручковски, тя може да се приеме, предвид на това, че пог силата на конвенцията, ние трябва...

КАРАКОСТОВ: Това е най-важният въпрос.

ГОЧО ГОЧЕВ:.... да включим една пиеса в репертоара на нашия театър. Предвид на това, че състоянието на полската и нашата драматургия е такова, че не можем да искаме да ни дават идеални пиеси, ако се поправят грешките, ако сметне съвещанието и др. режисьор, че има какво да се подобрява в спектакъла, за да стане политически ярък, обществен, а не да бъде психологична драма на едно семейство, да се изнесат обществено нещата и главно да се подчертае атмосфера на войната - в това отношение има замъгленост, забуленост, мъглявина, кога и къде става това нещо - смятам, че с тия грешки

Друг е въпросът, какво по-добро би могло да се вземе от съвременната полска драматургия. Смятам, че това не е предмет на нашето днешно съобщение.

Смятам, че спектакълът няма да има обратно въздействие. Не съм съгласен, че ще има обратно въздействие. Смятам, че ще има положително въздействие.

В тона на Петерс трябва да се получи укор. В този момент, когато се кара на професора, тонът на кавга трябва да бъде намален, а да има укор: видиш ли, ти ми обеща в миналото, ти си единственият човек, който ми каза, че в тежки минути мога да се обърна към тебе, а сега не си вдигаш пръста да ме защитиш; знаеш ли, твоите опити ти използват за противонародни цели. Да се чувства укор. Би могъл там да бъде коригиран този образ.

Декорите са много хубави - реалистично, хубаво оформление.

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: Пиесата трябва да се разглежда във връзка с развитието на Германия. Тя е написана по задание, за подготовка на голямото дело, което се предприе: подписване акта за границата на мира. Трябва да се преодолее страшната ненавист, дълбоката ненавист, която има в полския народ към германския. Аз бях свидетел на това какви са чувствата на полския народ през 1947 година, когато се състоя пленумът на общославянския комитет. Имаше възможност да посетим ред места в страната, и Варшава, и Лодз, и Броцлав, и Краков и др. и да видим хора от най-различни среди. Имаше случай да беседваме със Сиранкеевич и редица други хора. Приеха ни и водихме разговор. И по отношение на българите бяха изключително внимателни. Вечерта на приема можах да видя какви са трудностите, които те имат да преодоляват сега, когато трябва на всяка цена да уредят отношенията си с нова демократична Германия. Това ново развитие на отношенията се извършва под съветско ръководство, за да се изградят действително здрави и нормални отношения. Всичко това е отруднено, поради шестте милиона жертви, които е причинила хитлериска Германия на Полша. Но те отождествяват хитлеристите с немците. Аз имах случай да видя тия усилия, които се правят за побратимяването на нова демократична миролюбива Германия и нова демократична Полша. И трябва да кажа, просто удивително е, колко големи крачки са направени от обявяването на републиката насам. И филми, и пиеси вървят с успех, и не само в източна, но и в западна Германия. Наложили са се на ред места някои прогресивни режисьори с пиесата "Немци" и тя се посещава

масово. На някои места е имало запрещение. Имашме случай да се видим с поляците. Всички констатираха колосалния прелом у полския народ. Даде ни се възможност да видим и нашия съотечественик, който възглавява комитета за мир в западен Берлин - д-р Павлов. В ред срещи имашме възможност да видим какъв процес се извършва. Наистина, ония си имат бандите, американците особено, организирали са гангстерски бандитизъм, политически и криминален, ръководен централно, финансиран централно и т.н. Цяла банда от 25 души нападат човека, когато се е занимавал с болните, изтезават него и неговата млада сестра. За Павлов в началото не се е знаело, че е българин. На този Павлов още повече му порасла популярността и в западен, и в източен Берлин. Казаха ми, че както стават на крака при поменаването името на Пик в събрания, щом поменат "доктор Павлов", всички стават и аплодират дълго на почвата на борбата за мир и за единна, независима германска демократическа република, да са бъдат хазайте самите.

Но да се върнем към пиесата. Смятам, че е било мъдро и от страна на партията, и от страна на правителството, когато са дали това задание на такъв крупен деятел, какъвто е Кручковски. Той е председател на комитета за мир в Полша, четири години непрекъснато е бил министър, член е сега на Световния съвет на мира и пр. Непрекъснато е зает. Просто няма време. Това задание е изпълнено от него, макар че ние можем да намерим какво да кажем, да посочим като грешки на автора. При тия условия, при които е работено, то е изпълнено с успех. На мен, въпреки недостатъците и слабостите на тази пиеса, тя ми произведе дълбоко впечатление, може би защото знаех какво е Полша и какво е Германия. Може би това влияе на мен повече, отколкото на някои другари, които не са непосредствено запознати с тази атмосфера, която има в двете страни. Смятам, че особено с епилога пиесата е спасена. Тя не може да се приеме с края, който има в третото действие, макар с думите на самия Петерс, който казва: аз ще вървя като войник, ще падам, ще ставам, но ще вървя напред до настъпване на деня; ще се боря. Въпреки това има пълна безперспективност, пълна безпринципност в лицето на самия този типичен немец професор Зоненбрук. Това е една либерална среда, която е играла известна положителна роля в борбата срещу реакцията. Ето този тип обобщен в лицето на самия професор Зоненбрук, ако беше останал както е без диалога, не можеше да бъде приет от нас, каквито и да са били мотивите, поради които е създадена пиесата. Но с изнасянето на този епилог пиесата може да се даде.

Пиесата

Какви са недостатъците? Тя е много дълга. Трябва да се помисли как може да се съкрати безобидно, да се стъсти, да се ускори темпа на действие, колкото се може по-малко да се паузите. То не значи, че не трябва да има никакви паузи, но темпа на драматичното действие да се стъсти.

Образът на Петерс е, който най-много ме интересува, защото той е най-положителният образ в пиесата. В страшната германска нощ е имало Петерсовци, макар и без единно ръководство. Всеки е водил някаква борба. Едва след освобождението, започва събирането на силите. Хитлер Действително е успял да нанесе страшно, опустошително поражение на работническото движение и специално на комунистическата партия. Даже в редовете на хитлеровата армия, която настъпва дълбоко в Съветския Съюз комунистите още не могат да организират активна съпротива. Та е страшната трагедия.

Смятам, че Петерс може да се приеме със съкращение на някои сентенции. Не може да се говори с обикновен плакатен език. Във всеки случай може да се съкрати, да се стъсти диалогът.

Тук има нещо, което внася смущение. Когато на Петерс му казват, че не може да жертвува живота на друг човек, той отговаря: "Да, имам право, защото се касае за ~~нея~~ борбата". Това той трябваше да покаже с редица действия. Това му е първата грижа. Като вижда съчувствието на Руж, който ударва шамар на брата си, когато той посяга да предаде този, който е потърсил убежище у нейния баща, при когото е бил асистент, не може ли да помоли Руж да се предреши, да е годен всеки момент да избяга? Това го няма. С първото излизане на улицата всяко дете ще види, че това е беглец или конспиратор. Тук трябва да има авторски текст. Аз смятам, че няма да загуби пиесата, и авторът няма да се сърди, ние, изхождайки от тези политически интереси, които имаме, когато даваме тази пиеса тук, да не създаваме никакво объркване. Петерс е замислен и представен като комунист. Той трябва да покаже съобразителност и голяма целеустременост в действието. Той не може да е изтощен. И най-малкият проблесък на възманието той трябва да използва за борба. Следователно, той не може да нитлижира въпроса за предрешването си.

ГОЧО ГОЧЕВ: Още повече, че взема пистолета.

СТЕФАН КАРАКОСТОВ: Той казва, че и професорът някога е бил с него, но се е отдръпнал.

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: Професорът някога е бил с идеологията на Петерс. Но вие трябва да знаете, че в Германия е имало не

само съчувственици, но и дългогодишни членове на партията, които са били окончателно обезверени, дезориентирани, които са вървяли заедно с армията и не са правили нищо конкретно. Даже има единични случаи на прибегване към Червената армия. Това не е случайно, че един интелектуалец ни съчувствува. Той може да има всички тия колебания. Него го хваща идеята на борбата за мир, борбата срещу една нова страшна война. Тук не е подчертано и друго - че Германия ще бъде полесречение и че какъвто и да е изходът от войната, Германия ще изчезне, няма да остане географическо понятие, при тия условия, при които сега ще се води войната. Много елементи са минали на страната против ремилиитаризацията на Германия.

Тя, трябва да има известно ускоряване на действие. Диалогът между Петерс и Зоненбрук да се съкрати без да се обедни и самият Петерс да покаже по-голяма съобразителност и целеустременост. Трябва да се снимат тия ширени гащи, с които, където и да се яви, ще го познаят.

Били не е обоснован тип. Прекъснал е своето развитие. Били показва колебание, но в епилога е завършен тип. Виждаме, че той постъпва на служба на англо-американците и смята, че нова война да върне и поправи това, което е загубено във войната през 1939-1945 година.

Какво липсва в тази пиеса? Прави са другарите, които казват, че пиесата е ограничена в кръга на едно интелектуално семейство, каквото е това на професор Зоненбрук.

Не е ясен типът на пияния Юрис. Може би той е пролетарий, в който има нещо положително в усмиването на това двоюдушие, тази фамозна съвест на Хонпе и той му отговаря: "Съвестта на германеца и другият германец", който ще наблюдава дали ще убие това еврейче. Това характеризира фактически цялата система, която е била изградена.

Руд трябва да се изясни, да се засилият положителните страни. Тя завършва като героиня, загива като мъченица. Тя е достатъчно наблюдателна и това личи от диалога в третата картина с майрра: "Защо ни мразят нас, немците, в немска Европа?" Тя е положителен тип, не е отрицателен. Ние трябва да го наситим, за да покажем, че е логично поведението ѝ. Майката е сложен тип, типична немска хаусфрау. Тя е в конфликт с любимия мъж, когато преди е уважавала. Слуша от радиото новините, преживява тия работи, Обича сина си. Тя не го пита, от къде е огърлицата, но в последната сцена, когато пиява огърлицата, нещо се досеща. Това е една мълчалива сцена. Тук трябва да стане нещо с майката,

че у нея да се пробуди съвестта. Тя носи отърлица крадена, чужда. Когато изживява тази трагедия на мъжа си, би трябвало да се пробуди нещо у нея и поне с една реплика да изрази това.

Лизл е най-забъркания, може би образ в тази пиеса. Колкото и да е озлобена, понеже тя е загубила мъжа си и децата си, макар режисьорът да казва, че тя не е патологичен тип, че е нормална, нейната ненавист е действително патологична. Тя предава беглеца. Но това, другари, е факт във фашистка Германия деца са предавали родителите си, братя са предавали сестрите си. Това е било страшно. И особено това са правили децата от Хитлерюнген. И са ставали страшни катастрофи, семейни драми и трагедии. До такова видиотяхане е стигнал хитлеристкият режим. Във всеки случай трябва да се каже, че има една нотка на край на разказание в тази довица. Тя ще си остане в тази утайка, от която американците взбурват своите привърженици и правят опора на своя окупационен режим в западна Германия.

Ще бъде ли вредна пиесата? Смятам, че няма да бъде вредна. Международната действителност е дадена с няколко намеци. Правилно се разбира немския въпрос. Трябва постепенно да се преодолее умразата, едно опрощенческо отношение да има, каквото има и у нашите народни маси ^{към} немците.

ОБАЖДАТ СЕ: Хитлеристите.

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: За немците става дума, не за хитлеристите. Не бива да се смесват хитлеристите и немците. "Хитлеристите идват и си отиват, а немският народ и немската държава ще остане" - това е знаменитата заповед на Сталин от 1942 година, осем месеца след похване на войната на Източния фронт. И защото тогава се появиха такива настроения в Съветския съюз, той почна да прави разлика между хитлеристите и немците. Това е един гигантски двубой и от него зависи съдбата на мира и на Европа. Миролюбивите сили спечелиха войната в целия свят, не само в Германия. Тази проблематика - правилното ориентиране на нашите собствени народни сили - е, дето се казва, проблематика с далечен прицел. Ние трябва да ориентираме нашия народ, правилно да разбира този голем възлов въпрос. Той е централен въпрос за Европа и света.

Намирам, че пиесата ще бъде добре посрещната, с известно съкращаване и поправка малко образ на Петерс и на професора, особено сега във следвоенния период да покажат това

което в Хесенския конгрес се каза, защото това, което става в епилога, е в навечерието на Хесенския конгрес. Ако и това може да се направи, пиесата ще спечели. Но и така може да се приеме. Не бива да се изпада в известно теснотърдие и сектанство.

ГЕОРГИ МИЛЕВ: Ако не беше тази политическа-предпоставка за конвенцията, за това, че сме поели някакъв ангажимент, може да е сектанско, но аз със чиста съвест бих се противопоставил, бих изказал мнението решително против тази пиеса, защото от всички, даже които се опитаха да защитят пиесата, се изтъкнаха такива слабости и от такъв характер слабости на пиесата, че аз смятам, че ако това беше друга пиеса, ние положително намаше да се съгласим да я пуснем. Като изключим един-два образа, които смятам, че са ясни, оттам нататък няма нито един образ, който, другари, да ни покаже истинското положение и това, за което говори др. Михайлов, тази проблематика, това ново-преориентиране да ни стане ясно. Аз не смятам, че тази пиеса с тези грешки, които има, постига тази цел, която би трябвало да постигне.

Всички се изказаха за образа на професора. Какъв е този човек? Неясен от началото до края. От самия факт, че авторът е свършил на пета картина, и като имаме предвид и неговата друга пиеса "Отплата", също със сериозни политически грешки, виждаме до къде той е могъл да свърши своята политическа работа с такава една пиеса. И действително, тази последната картина е съвсем прилепена, според мен, защото този човек, който ние смятаме, че вече се е преориентирал или е на път да се преориентира - даже му намекват, че има съзнание, че той е авторът на този позив - този човек даже в един момент, когато говори със сина си, че може да вземе ръководна длъжност, нито за момент не се съмнява, че синът му трябва да вземе тази длъжност и трябва да бъде реабилитиран. Ясно е, че този човек отначало до край не става ясен.

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: Ясен е, само трябва да се пореботи

ГЕОРГИ МИЛЕВ: Говоря за себе си. Но мен не е ясен.

Петерс. Какво става с него? Този човек, който говори че ако е необходимо може да се жертвува един човек в името на борбата, този човек, който държи за борбата и смята, че жертва, която се прави за него, е оправдана, защото той оглавява тази борба, този човек съвсем спокойно си заспива на

стола и чака три часа онзи да го държи с пистолета насреща.

Защо е дошъл в тази къща? Да спи. Той видя как какво е отношението даже на този човек, в който е имал доверие, професора, даже от него няма съчувствие. На какво се понасят надява, за да може действително да се запази не за себе си, а за самата борба?

СТЕФАН КАРАКОСТОВ: И къде е Червената армия?

ГЕОРГИ МИЛЕВ: Аз смятам, че действително този образ е съвсем неясен, да не говорим за тия диалози, които се водят с часове, да не говорим за неговия монолог на края на тъмната нощ. Тръгва, и къде отива, един Господ ~~но~~ знае.

Образът на Хопе. Смятам, че и този образ, който смятате, че е изяснен, не е изяснен. Колебае се: и така, и така. Може би е избивал десетки деца. И смятат факт, че съвсем спокойно си взема пушката и разстрелва и това дете, какво говори? Ако имаше действително такова колебание в него, ако мислеше за своите деца, и ако в него се пробужда чистият човек, ако заговарваше някаква съвест, поне някога с такова спокойствие да отиде и се върне от убийството на едно дете.

Руд в третата картина отива да види разстрелването на заложниците, за да се увери, че е възможно. Но поне от начина на интерпретирането на мен не стана ясно, че тя не допуска, че може да има такова нещо, за да отиде. Аз получих впечатление, че едва ли не отива от някакво любопитство. Това също така смятам, че е слабост за този образ. Не знам дали можем да се съгласим с туй, че би трябвало да се центрира винаги там да видим колко е бил тежък терорът. Аз действително не виждам какво можем да покажем с това.

На края искам да кажа само, ~~е=на~~ че на мене не ми стана ясно какви съображения са водили др. Мирски да взема актриса от друг театър - Лора Керанова. За една роля с две реплики да не се намери от театъра човек, а да се търси от друг театър. Смятам, че в театъра има доста хора, които може да се използват.

ХЕСКИЯ ЛЕВИ: Другари, по пиесата аз няма много да говоря. Не съм съгласен с крайните изводи, които се правят, че пиесата не бива да се поставя сега у нас. Смятам, че в действителност тази пиеса не биваше да се поставя у нас през 1945-46 година. Не смятам, че сега не може да се постави

когато имаме народно-демократична Германия, когато с тази народно-демократична Германия започваме да сключваме международни конвенции и заздравяваме нашите връзки с нея.

Поради това, че смятам, че може да бъде допусната пиесата, ще се спра направо на спектакъла със съвсем конкретни бележки по отделни картини, както съм ги записал при самия спектакъл.

Първа картина. Мисля, че е по-оправдано ако Шулиц, когато блъсне момчето, го блъсне по-надолу, а не го остави до пушките. Въпреки че е малко момче, елементарна предпазливост изисква да не го остави до оръжието.

Образът на Конфорте аз мисля, че не е много изяснен. Обясненията, които даде др. Миреки, смятам, че са приемливи. Но не се получава така на сцената. Той се смее и неговият смех у мен оставя впечатление на известно добродушие, също и факта, че когато дава ябълката на детето прави такава маска на известна съвест. А фактът, че отива и разстрелва детето, показва, че е в края на краищата хитлеристки служител. И на края пък казва, че било по-добре при Хитлер. Явно е, че ние трябва да пореботим върху този образ, или да го оставим до край верен хитлеристки служител. Или ако речем да покажем нещо друго, в такъв случай да влезем в противоречие със съвмения текст, който влага авторът в пиесата. Аз мисля, че трябва човек, който убива детето, без да му мигне окото, да бъде представен като годин хитлеристки служител. Тази добродушна маска, този добродушен смят, колебанието, ябълката и потупването по рамото, трябва да се изхвърлят.

Момчето мисля че общо взето е добре. Уплътнено е. Смятам, че може да се попритури и известно треперене в момента особено, когато разбира, че го завеждат на разстрел. Не може все с тази примиреност, натъженост, безразличие. Верно е, че родителите му сгубити, но смятам, че в момента, когато научава, че ще го разстрелят, известна реакция може да се забележи. Аз момчето го приемам, защото разбирам, че то чувства своя край и за това се държи така с безразличие. Но в момента, когато го водят за разстрел, мисля, че известна реакция може да се подчертае.

За Шулиц. Виждаме го за две-три минути на сцената и именно в неговото лице виждаме предателя. А знаем, че предателите

са много по-гадни от самите гестаповци. Смятам, че той трябва да бъде даден много по-отвратителен, с малко изразни средства да бъде представен така. Самото момче вече трепери, когато той се явява при него. Текст няма, но с държанието си може да бъде представен по-циничен, по-отвратителен. Това по първата картина.

По втората картина. Мисля, че общо взето, Ч. празов нататък дава образа и се получава целостен, правдив образ за Вили, но във втората картина на редица места той се смее добродушно. Като го виждаш, че се смее, не виждаш този плач, както по-нататък е даден. Да се засили помоему.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Много силно е даден неговата любов към майката.

ХЕСКИЯ ЛЕВИ: В текста го има, но също изразно като артист представи този образ, може да го представи по-циничен в тази картина, когато за пръв път се явява пред нас. Прави впечатление този добродушен смях, този глас, който играе. Той може и с хубавия си глас да бъде отвратителен.

Марика, мисля, че през всичкото време играе с маска. Веднага споделих с др. Дъновски, че тя съзнателно се влюбва в него, за да помага на своя народ и може да има известна маска.

КАМЕН ЗИДАРОВ: И именно така трябва да се трактува.

ХЕСКИЯ ЛЕВИ: Но става дума как зрителят да възприеме тази маска, дали тя дава този образ. Публиката да почувствува в този образ, че играе със чувство. А известна външност има в нейната игра, както в любовните обяснения, така и на края, когато разбира, че е излъгана онази жена.

Бележки по третата картина. Коджабашев, вуйчето Туртерел, малко равен е в гласа. Интонацията би могла да се съгласува с текста. Има равно изговаряне на целия текст без никакви нюанси.

Мисля, че трябва майорът, Евгениев, да бъде представен действително като отвратителен човек. Той е висш германски офицер и трябва да видим в него отвратителен човек. Дали можем да видим у Евгениев такъв, не зная; съмнявам се. Но във всеки случай не буди отвращение...

ГОЧО ГОЧЕВ: Той има патент за немски роли.

когато имаме народно-демократична Германия, когато с тази народно-демократична Германия започваме да сключваме международни конвенции и заздравяваме нашите връзки с нея.

Поради това, че смятам, че може да бъде допусната пиесата, ще се спра направо на спектакъла със съвсем конкретни бележки по отделни картини, както съм ги записал при самия спектакъл.

Първа картина. Мисля, че е по-оправдано ако Шулиц, когато блъсне момчето, го блъсне по-надолу, а не го остави до пушките. Въпреки че е малко момче, елементарна предпазливост изисква да не го остави до оръжието.

Образът на Конфорт е аз мисля, че не е много изяснен. Обясненията, които даде др. Мираки, смятам, че са приемливи. Но не се получава така на сцената. Той се смее и неговият смех у мен оставя впечатление на известно добродушие, също и факта, че когато дава ябълката на детето прави такава маска на известна съвест. А фактът, че отива и разстрелва детето, показва, че е в края на краищата хитлеристки служител. И на края пък казва, че било по-добре при Хитлер. Явно е, че ние трябва да поработим върху този образ, или да го оставим до край верен хитлеристки служител. Или ако речем да покажем нещо друго, в такъв случай да влезем в противоречие със съвмения текст, който влага авторът в пиесата. Аз мисля, че трябва човек, който убива детето, без да му мигне окото, да бъде представен като годин хитлеристки служител. Тази добродушна маска, този добродушен смят, колебанието, ябълката и потупването по рамото, трябва да се изхвърлят.

Момчето мисля че общо взето е добре. Уплътнено е. Смятам, че може да се попритуря и известно треперене в момента особено, когато разбира, че го завеждат на разстрел. Не може все с тази примиреност, натъженост, безразличие. Верно е, че родителите му са убити, но смятам, че в момента, когато научава, че ще го разстрелят, известна реакция може да се забележи. Аз момчето го приемам, защото разбирам, че то чувства своя край и за това се държи така с безразличие. Но в момента, когато го водят за разстрел, мисля, че известна реакция може да се подчертае.

За Шулиц. Виждаме го за две-три минути на сцената и именно в неговото лице виждаме предателя. А знаем, че предателите

ХЕСКИЯ ЛЕВИ: Той няма текст, който да го дава симпатичен. Той може със своето държание да поправи даже и автора.

Дупринова. Това споделих още във време на действието. Може би авторът е причина. Във всеки случай за мен образът не е изяснен.

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: Тя много пъти повтаря: "Аз се стремя с моето изкуство радост да внеса. Защо да ме ненавиждат?"

ХЕСКИЯ ЛЕВИ: Аз така чувствах образа.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: В следващите действия разкрива вътрешната същност. За това се получава двойственост в характера, на която авторът много държи.

ХЕСКИЯ ЛЕВИ: Не мога да кажа конкретно как да се направи.

ТОЧО ГОЧЕВ: Противоречие е, защото ние искаме да я възприемем като отрицателен образ, а тя става героиня.

ХЕСКИЯ ЛЕВИ: Някои бележки по второто действие. Идването на Хоппе. Хоппе се смее като изтърван.

МИЦО АНДОНОВ: За ябълката е цялата работа. Там е слабостта на пиесата.

ХЕСКИЯ ЛЕВИ: Преди ябълката.

По моему - Савев, професорът, играе студено. Не е много естествен, когато говори за характера на неговата реч, която се готви да произнесе. Вили прекалено подчертава присмех към баща си. Ние до сега нямаме още нищо между тях. От пиесата до сега ние нямаме нещо съществено за отношенията между бащата и сина, едва са се видяли, първата среща е, а веднага синът с такъв присмех гледа на баща си, когато той говори за характер на тази реч.

Трето действие. С осветлението имаше грешки.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Големи грешки имаше допуснати.

ХЕСКИЯ ЛЕВИ: Петерс в това действие излиза на сцената съвършено изморен. Мисля, че е прва бележката, че малко след това изведнъж става съвършено бодър. Лично аз смятам че не бива да се показва съвършено отпаднал. Той действително е изморен, лагерът го е изтощил, но доколкото ще искаме в неговото лице да представим главния борец в цялата пиеса, добре

е да покажем даже при крайното умора, че е превъзмогнал...

ПРЕС. САВА ГАНОВСКИ: Духът трябва да бъде много по-силен.

ХЕСКИЯ ЛЕВИ: Да почувствуваме умората, но да почувствуваме в тази умора и неговия дух, а не след като се е добре нахранил. Въпросът е как да се види изтощението. Това личи особено в момента, когато с пистолет остават да го пазят. Какво можем да предположим без текста? Че той ще отвори очи да види дали няма да има удобен момент, да му отнеме пистолета. А той спокойно заспива. После виждаме коренен прелом. Вероятно виеки е изпитвал такова умора и знае.

ГОЧО ГОЧЕВ: Той е жертва на черната германска нощ.

ХЕСКИЯ ЛЕВИ: Мисля, че е редно за Петерс, в това действие да се говори, освен за храна и за облекло, той сам да поиска, малко думички да се вмъкнат в текста. Той не може да не се грижи за вида, в който ще излезе навън. Мисля, че агентите, които идат отвън, са бледо поставени. И ако искаме да засилим тези моменти в пиесата и да представим врага какъвто е, хитлерист, наред със засилване образа на Евгениев и на Чапразов, не можем да представим агентите така. Те от вратата влизат и направо говорят. Първо ще влезе по-големия бандит, ще се насочи насам-отатък, макар да не стигне до горе. Това е слабост на пиесата.

МИЦО АНДОНОВ: Това е къща на гестаповец.

ХЕСКИЯ ЛЕВИ: Дето се намира беглец.

МИЦО АНДОНОВ: Дето не се намира. Ако беше там, лесно щеше да бъде.

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: Семейството уведомява гестапо и нямат основание да се съмняват.

ЛОЗАН СТРЕЛКОВ: При влизането трябва да има едно нахлуване.

ГОЧО ГОЧЕВ: Те са викани, но се вижда, че има спор.

ХЕСКИЯ ЛЕВИ: Ние знаем как полицията нахлува на нас Беглец. От де да знаят, че не се е въоръжил?

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: При наличието на това, че аз съобщавам: в моята къща има беглец, елате го вземете, ще дойдете ли да ми нахлуете в къщата? При това синът е офицер от Гестапо.

ХЕСКИЯ ЛЕВИ: Но когато влизат те разбират, че един член на семейството е помогнал за бегството. Ще тръгнат да търсят най-напред из стаята. Значи, има нещо в това семейство, не в ред.

СТЕФАН КАРАКОСТОВ: Да се направи полицията по-цинична и мръсна. Да не се получи благороден вид на полицията.

ХЕСКИЯ ЛЕВИ: Те са съобщили, но не знаят дали този, който се крие, не е въоръжен. Мисля, че в текста може повече да се поправи.

Друга бележка. Самият факт, че преди малко е чул, че Гестапо идва, не може да не накара Петерс да се замисли по-бързо да офейка от тази къща. Може да бърза в този разговор, още повече, със цялото действие се получава разтегнато темпо.

Четвърто действие. В устата на Бенек по моему изкуствено са поставени тия думи: диалектиката на международното положение.

Мисля, че може да се махне и репликата на Хенже Хоппе, че при Хитлер било по-добре.

Това са конкретните бележки по спектакъла.

На пиесата специално няма да се спирам, но доколкото е необходимо ще посоча известни поправки, за да можем да я представим на нашата сцена. Аз мисля поправките да вървят по две линии. Общо взето поправките в текста да бъдат малки, а по-големи да бъдат в спектакъла по две линии: първо, по линията засилване на отрицателните образи, да предизвикат у нас по-голямо отвращение, и, второ, по линията на изясняване перспективата на борбата, която германският народ ^{води} преди ~~преди~~ освобождаването му и след освобождаването му от Червената армия. В този смисъл трябва да се засили образът на Петерс и особено на професора. Тук, ако е нужно, да се направят малки корекции на текста, но също така и в пресъздаване на образа. Прекалено голяма студенина. Ако дондъде в началото е оправдана тази студенина, то ^{то} е станал апатичен, не смее открито да говори, то в епилога, след освобождаването на Германия, когато вече подписва възвръщането и решава да продължи борбата, не се съгласява да служи на англичаните, гони своя син, очевидно е, че това не може да става с тази студенина, която продължава от предишните действия.

ЛОЗАН СТРЕЛКОВ: Правилно ли е да си дава оставката?

ХЕСКИЯ ЛЕВИ: Мисля, че не е правилно. Лично аз смятам, че трябва да върви по тази линия: да не правим нова пиеса, да не я изменяме коренно, а да направим известно акцентиране, заостряне на известни моменти и на двата образа: на Петерс и на професора, със засилване на отрицателните образи, за да будят у нас отвращение.

СТЕФАН КАРАКОСТОВ: Аз съм напълно съгласен, че пиесата е полезна за Полша, но от това, което чух, не се убедих, че тя ще бъде полезна за вас. В Съветския Съюз се явиха на същата тематика пиеси и филми: "Среще на Елба", "Тайната мисия", "Животът започва отново" и т.н. Никъде в съветските пиеси, където се поставя въпросът за превъзпитанието на немския народ и създаването на германската единна държава, не се трактуват нещата по този начин. Това може да бъде пиеса за вътрешно употребление на Полша. У нас - вие ще видите - резултатът ще бъде не този, който се очаква. Тук в редица места се оправдават хитлеристите. Там може да се оправдава тяхната дейност, но у нас не. Кажете една съветска пиеса на тази тематика. Например, "Тайната мисия"...

ОБАЖДАТ СЕ: Тя е друга тема.

СТЕФАН КАРАКОСТОВ: Темата е: германският народ и превъзпитанието. Оправдание на убийството на еврейчето и на края иска да избяга при англо-американците. Хоппе проявява на редица места съвест и се колебае.

ГОЧО ГОЧЕВ: Не забравяй, че става в западна Германия. Там в лагерите бяха по-добре гледани. Освобождават ги от лагерите. Той е лагерист в западна Германия.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Той е затворник.

СТЕФАН КАРАКОСТОВ: Съд, който не даде смъртна присъда на редица палачи. Смятам, че в Съветския Съюз тази тематика не се трактува по този начин. Къде е класовата борба в тази пиеса?

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: Няма оправдание, насила е твърдение, че авторът оправдава хитлеристите. Той защитава немците, че са хора.

ПЕТЪР ДИМИТРОВ: Аз смятам, че тази грешка, която правим, да говорим за поправки на пиесата, трябва да я

избегнем. Трябва да говорим за постановката. Предварително трябваше да говорим. Сега, когато работим два-три месеца, не може да стави въпрос трябва ли да се играе или не. Това е грешка. Така ще губим месеци за работа, ще губим и средства. Предварително пиесата ще трябва да се отстранява, за да няма нужда после да приказваме. Сега трябва да говорим само за постановката.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Правилно.

КАМЕН ЗИДАРОВ: Утвърдена е в репертуара на театъра.

САШО СТОЯНОВ: Няколко думи ще кажа. Общото ми впечатление е, че у нас недостатъчно се работи по предварителната подготовка на репертоура, който е основа на работата на театъра. В това отношение в бъдеще не само от страна на режисьорския съвет и на Художествения съвет трябва по-задълбочена работа, но и помощта от репертуарното бюро трябва да бъде не формална.

МИЦО АНДОНОВ: Всичко казахме за пиесата.

САШО СТОЯНОВ: Има известни случаи, които говорят, че все пак е формалнатази помощ. Не искам да се спирам сега на този въпрос. Искам да лига на пиесата.

Развися тук доста оживена дискусия. Смятам, че другарите, които намират, че пиесата е вредна, не са прави, защото пиесата е написана от автор, ~~както~~ е съобразено политическото положение в Германия и Полша не само в момента, но в процеса на развитие на събитията. Другарят Михайлов каза какво е било съпротивителното движение в Германия, разкъсано, изолирано, и такова е предадено тук. Петерс не е комунист от държава, където партията беше здрава и ръководеше борбата.

Пиесата има много слабости, за тях се говори доста, не искам да се спирам още на тях. Но въпреки това, тя има едно ценно качество, с което може да бъде полезна. Това е, че основният проблем, който третира пиесата, е, че винаги между немците, даже в най-трудните моменти, когато шествуваше хитлеризмът, е имало хора, и сега има, и в бъдеще ще има, борци, макар слаби, неориентирани, неволеви достатъчно, не организирани достатъчно, но ще има, ще се засилва тяхният брой, тяхното число и ще спомогне за по-нататъшния развой на борбата. И за това смятам, че пиесата би била полезна и

ще даде резултат.

Второ. Тук е поставен и въпросът за интеллигентите. Те оказаха съпротива на Хитлер — хора като Бернхард Келерман, крупен писател не комунист, демократ, хуманист, и Томас Ман, който, въпреки че се прегърнали със всички сили борбата за мир и близост със Съветския съюз, още не са комунисти. Но важното е, че тяхното развитие е на такъв път, по пътя на демокрацията, по пътя на социализма и на борбата за мир. Ако имаме — а ние ги имаме между нас — такива интелигенти в нашата културна среда, пътят им трябва да бъде прогресивен, по пътя на този професор.

Недостатъците на тази пиеса са остатък от буржуазната драма, даже от експресионизма, по който път е минал сигурно и Кручковски, защото даже сега, след освобождението на Полша, влиянието на формализма беше доста силно там. Поради това пиесата носи много недостатъци.

Искам да отбележа тук и друго, което не се отбелязва от други. Когато прочетох пиесата за пръв път не ми хареса. Но не така стои въпросът, когато се гледа спектакъла, въпреки неговите недостатъци. Искам да отбележа това, че у др. Мирски прогресивно се забелязва една по-задълбочена работа към идеологическата трактовка на пиесата и към идейно-политическото съдържание. Ако сравним неговите минали постановки с настоящата, ще видим — нека си кажем откровено между нас: — всички режисьори в Народния театър бягаха от тази пиеса, а той взе да я постави, въпреки че няма претенциите нито за идейно-политическа изясненост, нито за партийна школовка — ще видим, че той е преодолял много трудности.

Недостатъците на спектакъла — за положителните качества няма да говоря — са следните.

Образът на Вили ми се струва недостатъчно изяснен във финала. Той все още не е изпечен агент на англо-американците, какъвто би трябвало да бъде. Той е по-голям хитлерист след освобождението и по-голям враг на човечеството, отколкото по времето на хитлеризма. И това е правилното. Ние виждаме какво правят американците в Корея — надминаха хитлеристите. Умразата на публиката тук трябва да бъде още по-силна.

Специално за Вили смятам, че така, както е у Чапrows, има добрички нотки, много човешки. А той трябва да

бъде най-противен. Трябва да се засили.

Струва ми се, че и у Лизл има мекото в началото. Още по-остро трябва да бъде, да се засилят в самото начало първите реплики. Да има повече ирония и повече сценично отношение.

Много човешки нотки има и у майката. Трябва да се тушира. На места те са естествени, особено във финала, когато вижда, че семейството ѝ рухва под напора на стъклите се събития и вътрешното раздвоение, че Руде е в лагер, но отначалото по нярски трябва да бъдат отрицателните черти у нея.

По отношение на Хопе. Струва ми се, че напълно правилни са забележките: той е средният герминец, у когото не е изключено да има такова колебание. Той е еснафин.

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: Такъв е бил този, на който се е крепял Хитлер.

САШО СТОЯНОВ: Да се засили отрицателното у Хопе.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Той дори препоръчва, Хопе да отиде да гали еврейчето. Въобще по сантиментална линия да се предпаде образа.

САШО СТОЯНОВ: Смятам, че финалът трябва още повече да се засили и да се изострят тия противоречия.

И с едно не съм съгласен, така както сега е дадено. Смятам, че трябва да бъде финалът там, където се разделят. А така, както се обръща, остава сам. Това понижава. Изгонва и Бенеке, изгонва и сина си и да падне завесата.

Забележките на д-р. Михайлов са прави. Той можеше да си даде оставката и да замине. Това е демонстрация.

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: В околностите на Дрезден върнаха на един от национализираните вилата. Той изобретил нов способ за получаване на бензин. А е реакционер до мозъка на костите. Той е трябвало да преодолее съпротивата на профсъюза, на централата, и не иска да отиде от татък. По национални мотиви. Казва: "Те искат да ни разкъсат и направят колония" и си остава тук, макар да не е социалист и едва ли ще стане социалист. Той е 70 годишен. Той е бил ръководяща личност в стопанския фронт на Хитлер. Обаче той е декларирал много пъти: "Аз виждам каква пакост сме нанесли с това, че така сляпо приехме водачеството на този побеснял евреѝтор, който въведе народа ни до катастрофа".

САШО СТОЯНОВ: Подържам малко да се подпишат самите гестаповци, обаче не съм съгласен със забележката на др. Леви, че трябва да нахлуят, защото това е къща на известен професор, в къщата на когото има гестаповец. Но когато виждат Руд, към Руд трябва да изразят своята бруталност и цинизъм.

Накрая смятам да кажа, че когато борбата се води за спечелване на немския народ, не е важно дали професорът е комунист. Нима Кентърберийският епископ е комунист? Нима са комунисти и много други, които сигурно имат дефекти в начина на мисленето? Но води се борба за хора.

БОЯН ДАНОВСКИ: Другари! Аз мисля, че да се разисква планоно по пиесата е нормално и полезно. В Съветския Съюз пиесите минват през репертуарното бюро и се обсъждат, и се обсъждат и преди премиерата, и след премиерата основно и се свалят. И това е естествено явление, особено когато те са с такава деликатна материя - политически проблем. Значи, смятам, че разискванията, които се развиха около пиесата, са нормални и полезни.

Изказаха се две основни гледища: едното на др. Михайлов, който познава добре германската действителност, и другото - чиито горещ защитник и др. Караkostов - решително против пиесата, против ползата от този пиеса.

СТЕФАН КАРАКОСТОВ: У нас, не в Полша.

БОЯН ДАНОВСКИ: Бих казал следното нещо: преди да се приеме пиесата в Народния театър дълго време беше отхвърляна от нас, от директора, от мен и от ръководството на театъра, поради тия слабости, които се посочиха. След това, поради задължението ни да поставим една полска пиеса, поради това, че поляците официално много пъти ни уведомяваха, че това е представителна тяхна пиеса, която могат да ни препоръчат и настояват да се представи и поради това, че пиесата е играна в други страни, във Франция, в Германия, поради това, че се явиха положителни рецензии в Съветския Съюз, прегледахме я, преценихме нашето колебание по отношение пиесата и решихме, че макар и с тези слабости, пиесата може да бъде полезна на нашата сцена.

Слабостите, другари, са ясни, когато човек сравни пиесата "Немци" със съветските пиеси. Ясно е, че такава изостряне, такава политическа яснота, каквато има в съветските

пиеси, тук няма. По отношение на политическата избистреност и целеустременост, пиесата има много слабости. Но като се вземат предвид всичките други аргументи за пиесата и като се вземе под внимание безспорно положителното въздействие, което тя ще окаже и на нашата публика, решението наклони към това пиесата да се приеме и играе в нашия театър.

Ще повтора това, което каза Сашо Стоянов, че режисьорът др. Мирски имаше да се справи с извънредно сложна материя, неясненост и в характера на професора, и в характера на Руд, политическото мислене и становище на професора и пр. и пр. неяснености. Прегледахме работата на др. Мирски в режисьорския съвет и в художествения съвет и с др. Бабочкин, общо е нашето мнение, че той се е справил успешно с трудностите, които пиесата представлява. За това ние решихме, че е напълно достатъчно постановката и че спектакълът може да бъде представен на Комитета за приемане.

Полезни бяха също и забележките по отношение на постановката, макар че не зная дали бъркам, аз бях казал на др. Хеския Леви известни забележки по отношение на чисто театрални неща, такова е моето мнение, че би трябвало да предполага др. Леви, че ние сме забелязали тези неща, че и ние сме ги видели и че, ако не сме ги поправили, има известни спънки. Ще кажа какви са тия спънки.

От забележките, които се направиха, има и някои много полезни, които ние не сме забелязали - това е човешко и понятно - и които ще се вземат под внимание. От многото, обаче, други забележки, чисто театрални, като образа на Чапразов - Вили, образа на Коджабашев - Туртерел и т.н. ние сме прегледали един път и два пъти и сме казали, обаче, има спънки. То е във възможностите на актьора. При това, което гледа др. Бабочкин, и при нашия преглед на пиесата се установи кои актьори могат да отидат по-нататък, да дадат по-остро, по-задълбочено тълкование, и кои не могат и установихме, че някои актьори от това повече не могат да дадат. Мисля, че Комитетът е достатъчно осведомен за нашето отношение например към Стоян Евгениев, това, което можем да искаме от него. Станиславски казва: когато ~~межеш~~ работиш с един актьор, ~~вместо~~ да му поставяш невъзможни, далечни, много високи

задачи и нищо да не получиш, съобрази се с актьори, постави му по-простички и ограничени задачи и тогава ще получиш по-добри резултати. С такова компромисно становище ли да го нарека, което при театралната работа се налага, според възможностите на актьора, ние сме се съобразили, като сме допуснали известни недостатъци в интерпретирането на една и друга роля. Верно, имаше и неща, които сме пропуснали, не сме забелязали. Режисьорът ще ги вземе под внимание и ще ги оправи.

Общо взето, бих казал, че ~~ни~~ по отношение на тълкуването на образите на пиесата, се вземат под внимание нейните слабости, имаше едно опрощенческо отношение в много случаи. Например Хоппе — върху този немски бакалин се изгради хитлеризмът, този бакалин с неговата безкрайна сантименталност и с хубавите кърпи с надпис "Добро утро", "Добър вечер", "Добро здраве" — добри отношения, сантиментални отношения. Другари! Време е вече в нашия театър да бягаме от схемите и от представяне на злодея хитлерист или фашист с една боя. Ще трябва немският бакалин, толкова мил наглед, често сантиментален, човечен, да му разкрием същността — че това е една еснафски гнила почва, върху която вирее хитлеризма.

Верно е, че в изпълнението на Конфорти има още да се желае. Аз казах на др. Михайлов, че Конфорти зеега по нова линия поправи образа си и има още да го направи. Това е — верното за немския лавочник, немския бакалин. Той може да гали, той може да дава ябълки и да плаче и да убива, защото немската хитлериска машина е страшна и той се покорява.

На края едно нещо. Ако театърът тук има една основна грешка, важна грешка, ще ви кажа коя е: тя е в даването на ролята на професора на Савев. Правилно каза др. Бобочкин: ако ние в края виждаме как спечелва този немски интелектуалец, нека да го представим с всичките му заблуди, с всичката му либералщина, но някаква сила трябва да бъде и физически и умствено. Немошен е тук нашият професор, и др. Гановски каза. Прилича може би на норвежки гимназиален учител. Той не е един Хауптман, един професор едиков си, по-значителна личност. Това е боржуазен професор. И, другари, трябва да кажем: имаше трудности при разпределянето на ролите, имаше и грешки на театъра.

Ние не видяхме ролята дадена на един такъв актьор, като Стефан Савов. Спомнете си Емил Яникс от немския филм.

КАМЕН ЗИДАРОВ: Или представете си Страфов здрав в тази роля.

БОЯН ДАНОВСКИ: Другият Мирски предложи един неподходящ актьор. Ние, Художественият съвет, предложихме друг - шив Савев, пак неподходящ. Не се получи това, което трябваше. Това е основната грешка на театъра. И ние се примиряваме с нея, защото е късно да я премахнем. Савев прави много.

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: Не може ли друг?

БОЯН ДАНОВСКИ: Това е трудно. Може едно нещо да се направи: след като излезе пиесата, ние да готвим още един човек за професора, поне за бъдеще, по-подходящ професор. Печалбата за фронта на мира, за фронта на демокрацията да бъде по-голяма.

Иначе смятам, че театърът не отива напред с тази пиеса, а засяга една много важна, актуелна и остра политическа проблема, която, въпреки слабостите, ще окаже положително въздействие.

ПРЕДС. САВА ДАНОВСКИ: Другари! Ние можем да приключим. Повече изказвания няма.

Мисля, че безспорно проблемата, която засяга авторът и която разрешава така-или иначе, дума да не става, че е съвършено важна и актуелна. Тя е безусловно да създаде у нас, демократическите страни, един прелом към немщината и към немците - ненавист към хитлеризма и любов и дружба с останалите широки-народни маси. Безусловно тази задача днес е много важна, актуелна задача, която в същност за себе си трябва да разрешим, дали у нас има известно влияние и остатъци от такова настроение спрямо Германия. Но авторът разрешил ли е тази задача така, както би трябвало да се разреши днес? Аз не разбирам, когение в края на краищата спечелихме за демократическа Германия и за демокрацията? Кого? Професорът, един единствен си оставя и дъщерята, която убиват. Кого друго собствено ние спечелихме? А ние трябва да кажем: имаше немци, които воюваха, но те сега се прераждат и те сега разбират грешките си. Кой собствено се прероди

Лавочникът, за когото говорихме? Но дайте в устата му нещо да каже: да, верно е, господин професоре, губихме време, съжаляваме - все таки да разберем ние и чехите, и поляните. Но тази тъпа глава остава същият убиец и продажник на американците. Можем ли да кажем: не вярвайте на германците, вчераште са хитлеристи, днес са англо-американци, продажници? Смятам, че това е съществена грешка. Може да бъде борец за мир, но не се е справил със задачата си. Ние не залюбваме Германия за това, че след войната нова Германия има работници еснафи, които съзнават, че повече така не бива. Даже професорът, когато *шока* си на си, какво собствено му казва? Казва ли му: ти си предател, ти си изменник на родината, вие готвите пушечно-месо, което днес е характерно за Германия? Казва ли му това? Не. Ншият професор какво прави, като го канят там? Той, докато каже "леблебия" и чършият се затваря. Така *ва* мудност има в неговата работа, вместо да го нахока: аз не желая моята родина да бъде пещучно месо, аз желая единна, демократична Германия, за нея ще умра. Може авторът да не го е казал, и не го е казал, на автора не му е ясна тази задача. Нищо не пречи на нашата сцена ние да поставим няколко реплики. И този прислужник при професора накрая някакси да го чувстваме убиец, който осъзнава, че така не може. Да каже нещо против англо-американците. А той казва: "При Хитлер беше по-добре". И както е постановката, тя не е острена на тази страна, че Германия се преражда. Сталин вярва, че народът остава, но той няма да бъде само стадо. Той от опит го знае.

Аз бях миналата година в Германия и трябва да кажа, че като се говори за война, косите настръхват на хората. Това не го виждаме в пиесата. А този писател-поляк, като че ли горе по небесата е живял. Пише нещо, но е е хванал бика за рогата. Мисля, че по тази линия добре е постановката да бъде такава, че все таки да спечелим в края на краищата народа ни за това, че Германия се преражда.

И втора една страна, със самия този професор. Съгласете се, че в Германия не беше типично професорите да бъдат с партията. И за туй мисля, че не е много удачно, че главният герой е професор.

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: Сега има такива.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Той не е типичен. Ние не чухме една дума да промълви за народа, да речеш: все таки народен човек е. Той е аполитичен тип. Може ли аполитичен тип да бъде герой на една таква пиеса с политическа задача? Нека ние прибавим това, което авторът може да е забравил — политическото значение на пиесата. Нищо не пречи на професора да каже няколко думи. Иде неговият асистент. Той нито дума не промълви а бе, в лагера как сте? Какъв е този народен професор?

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Той гледа да го изпрати.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Какъв е този демократичен професор? Да бъде с малко повече кураж. За какво му е толкова мъчно за кожата?

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: За ценностите, които е затворил в себе си.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Кои ценности?

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Духовните ценности на Германия. Това му е грешката.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Дайте възможност всеки да каже: действително нашата интелигенция има толкова кураж. Когато ни критикуват за Колявковата пиеса, съветските хора казват: не е нужно да дадете точно както е било през време на сектанския период. Да не бъдем обективисти. Точно така беше преди десет години. Нереден е такъв подход. А политически партийно, с оглед задачите, които поставяме на пиесата, трябва да заострим един или друг момент, а не да констатираме: така беше. Вие сте били при Пик, и аз бях миналата година. Той ще ви каже, че във всеки случай партията не згина; тя беше малък състав, тя беше малък апарат, но тя работеше. Каква е политическата задача? Да издигнем авторитета на партията, че тя не носи отговорност за миналото, че тя се е борила. А ние партията тук не я виждаме. Ние трябва да даваме авторитет на партията. Без да изменяме по съществороботата, мисля, че с малки реплики, по-оточнен би могъл да се даде този герой. А така кой ще каже, че това е борец за мир? Това е един пъзъл, един мижитурка. Епилогът трябва да даде: той е удържал през фашистко време да не бъде на страната на Хитлер. Сега да каже: верно е, аз се страхувах, нямаш достатъчно кураж, но сега — до край бой.

ГОЩО ГОЧЕВ: От актьора много зависи.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Полякът не е могъл да хване работата както трябва.

СТЕФАН КАРАКОСТОВ: Политическата конкретизация трябва да има, да се разбере какъв е.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Да.

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: Той казва: вие знаете защо съм в лагер. Едно време вие ме подкрепяхте. И ми казахте: ако Ви се случи нещо, винаги можете да се обърнете за подкрепа към стария Зоненбрук.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Аз помня това, но какво му пречи да каже: "Вие се плашите тук, а ние ~~ху~~ в лагера работим!" А вие знаете, че в лагера ние работехме. Ние бяхме две хиляди души в нашия лагер и ежедневно работехме, организацията си вървеше по всички линии. Можем ли да кажем: Лагер, сакън, да не приказваме? Да каже той нещо, че и в лагера хората са се борили и са имали кураж. В края на краищата недостатъчно енергично професорът реагира срещу англо-американските домогвания и срещу своя син. Тук не можеше ли да го подсети някакъв комитет за мир, да попълним сцената с двама-трима души други хора?

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: Разбира се от текста, че той е автор на позива. Събрани са подписи и му казват: "Вижда се, че ти си подписал."

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: На сцената да не стоят само тези двамата нехливани и агентът да ги наблюдава. Да му каже: излезте докато поговорим.

ДЪР КРЪСТЬО МИРСКИ: Авторът го е оставил, за да бъдат изгонени и двамата, за да бъде изгонен и той.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: След като го приеме, отново пак ще го изгони, но да приеме сина си както трябва. На този ^{добре е} лиглю ~~кой~~ такава плесница да му плесне.

СТЕФАН КАРАКОСТОВ: Къде е Българският съюз? Само Сталинград се споменава, нищо друго.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Аз мисля, че наистина някои моменти може да се поправят. Ние не можем да обидим сега поляците. А има ред недостатъци, неиздържаност. Класовата борба, за която говори Каракостов, не е дадена. Но с тези корекции, които тук се изтъкнаха, ако се направят, смятам, че пиесата ще бъде приета,

ще я даваме с всичките ѝ недостатъци. Ние и на Бархач ще кажем братски, че не би било редно да ни сервират такава пиеса. Но няма да спорим.

Аз мисля, че с изнасянето на тие сериозни поправки, главно политически, можем да приемем пиесата.

Колко време е нужно на др. Мирски, за да се справи с работата?

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: Три-четири представления трябва да минат преди премиерата.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Почти всички поправки, които се направиха — само някои бяхме пропуснали — още докато репетирахме ги имяхме предвид, понеже от художествения съвет се обърна внимание, с една дума, бяха взети предвид, доколкото силите и възможностите на пиесата и артистите, и моите стигах за това.

По отношение ^{Шулц} образа на Хоппе ще има значително подобрене. По отношение ~~Жули~~ на Любен Желязков също така ще има значително подобрене. Някои от бележките, които се направиха, ще допринесат, щото спектакълът да порастне. Но известна част от тези бележки, колкото и да са правилни, ~~иногда били~~ поради този материал в пиесата и поради този актьорски материал, пък и моите възможности, надали биха могли ~~никога~~ да се намерят съответните поправки.

Бих помолил по отношение съкращенията, някой, който вие тук предложите или решите, да ми се даде въпомощ. Не мога да съкратя повече. Има доста съкращения. И последния път пак доста съкратих. Още може би трябва да се съкрати. Някъде някой ми помогне. Аз много свикнах с всичко.

СТЕФАН КАРАКОСТОВ: Маршовата музика след края на всяко действие, какво ще правиш?

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Смятам да остане, освен ако има възражения.

Мисля, че идущата събота за премиерата е съвсем реална дата, като ще се опитаме тази седмица да пореботим. После, пред публиката пиесата значително още ще порастне.

ГОЧО ГОЧЕВ: Смятам, че неправилно се процедира. В понеделник е насрочена премиера. Ако Комитетът смята, че спектакълът не е готов, не, може да се пуска. Ние пренебрегваме тази публика до премиерната, която ще гледа спектакъла. Или е

приет за народа, за всички, или не е приет.

БОЯН ДАНОВСКИ: Ние бяхме набелязали такъв план: сега, в понеделник, едно закрито представление, а в среда второ закрито представление - без афиши, тъй да се каже билетите проддени по домашному, а в събота вече да се обяви официалната премиера.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Можем да бъдем притикувани, ако не се направят тези корекции. Аз не бих поел такъв риск.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Поправките не могат да се нанесат много бързо. Не съм в състояние повече от това да поправам.

БОЯН ДАНОВСКИ: Поправки политически, които водят поправки на текста, са трудни. Кой от нас при тази пиеса, специално написана така по особен начин, ще поеме този ангажимент на авторствуваче? Може да се вмъкнат реплики, но ще стоят съвсем чужди, защото е изградена обобщено психологически. А освен това трябва да се репетира. Но главното е авторствувачето. Ако вие смятате, че тия авторски поправки са абсолютно необходими, тогава безпорно нито в понеделник, нито в среда може да се даде.

КАМЕН ЗИДАРОВ: В понеделник имаме друга пиеса.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Можем ли да излъчим някого от репертуарното бюро и от Художествения съвет?

СТЕФАН КАРАКОСТОВ: Не става въпрос за голямо авторство.

КАМЕН ЗИДАРОВ: Права следното предложение: нека един човек от Комитета да има при такава работа.

БОЯН ДАНОВСКИ: Тогава да вземем решение: пиесата се предава на репертуарното бюро за известни текстови поправки.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Не да я изземват.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Ние имаме опит за такива поправки, които, нанесени в известни пиеси, изглеждат чужди. Във всеки случай авторът е голям автор и въпреки всичките си слабости, има си свой стил. Ние можем да нанесем поправки, но от сега мога да заявя, че те ще бъдат много чужди на тази пиеса, така, както е написана. И много се съмнявам, че ако ги нанесем много ще спечели в текста. Това не го препоръчвам.

Предлагам, ако има да се нанесат корекции, репертуарното бюро да ги нанесе и да ни върне пиесата. Тогава, мисля, ще бъде освободен от една отговорност, която не мога да приема. Това е труден въпрос. Аз познавам пиесата и мога да си кажа мнението. Ако е за една-две реплики и ние можем да ги внесем. Моя работа ли е да правя поправки? Това не е по силите ми.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Не можете ли да махните думите: "По-хубаво беше при Хитлер"?

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Целият характер на Хоппе е предаден така. Ако се покаже развитие, мене ми се струва, че ще е идейна грешка. Не зная дали тъкмо Хоппе, който се очерта достатъчно ясно като еснаф, може да бъде човекът, който...

ПЕТЪР ДИМИТРОВ: Може да се махне тази реплика.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Може да се махне. Кое то е по силите ми, ще гоня правя. Никак не възразявам. Само обяснявам.

БОЯН ДАНОВСКИ: Мисля че казахте няколко реплики, но съдържанието на тези няколко реплики, не е малка поправка. Тя е значителна поправка. Не се отнася до *дребно* нещо.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Верно е. Но каквото се получава в края на краищата? Тия хитриристи ги изкарват, че те са същите немци. Това е Германия. Борба за Германия сега водиме.

ГЕОРГИ МИЛЕВ: Не можем ли да извикаме по-рано втора?

ЛОЗАН СТРЕЛКОВ: Смятам, че при наличието на автора, който ще дойде, ~~и по-рано, защото авторът е в София~~, да си позволим без разрешението на автора и без разрешението на полските другари да правим поправки, е неправилно. И като член на Художествения съвет, се противопоставям. Смятам, че само с тяхно съгласие можем да правим нещо.

При това положение, правя предложение: да отложим за една седмица, да уведомим полските другари ^а да ~~договорят~~ с автора и да го направим както трябва. Нека отложим с една седмица, но да играем пиесата по-нататък, вместо да я дъдем в събота и после да я свалим и поправяме.

СТЕФАН КАРАКОСТОВ: Не става дума за авторство и за поправяне *а* за оточняване. Да се проконтролира текстът. Има неща двусмислени. Имаше, които са важни за Полша, за нас не са важни.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: И за Полша може да не са важни.

ЛОЗАН СТЕЕЛНОВ: Самият автор да се пита.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Те имат и други възможности да се свържат. Такава бележка приемам.

ГОЧО ГОЧЕВ: Кручковски ще каже: няма в ноемврието на премиерата да се поправа?

МИЦО АНДОНОВ: Предложението на др. Стрелков е много правилно.

Едно разяснение. Когато работеха първата пиеса на Кручковски в Димитрово, присъствува човек от полската легация. Можем да се обърнем към тях. Ако те разрешат, съвсем другояче е работата.

ПЕТЪР ДИМИТРОВ: Не държим сметка за актьорите. Знаете колко е убийствено за тях.

КАМЕН ЗИДАРОВ: Ти си стар актьор и много добре знаеш, че като се чете една пиеса звучи едно, а на сцената звучи другояче.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Можем да поканим др. Бархач. Другаря Михайлов е тук. Една среща утре да се направи с Бархач, заедно с Камен Зидаров, Дановски и режисьора безусловно, четири-пет души, и да му се изяснят корекциите и какво той мисли: Може ли да се влезе във връзка със самия автор, да му се каже, че при новите събития, смятаме, че трябва да се направят такива корекции. Иначе се излага авторът. Сигурен съм, че такава пиеса няма да я пуснат в този вид.

СТЕФАН КАРАКОСТОВ: В Съветския Съюз не са я играли и я критикуваха в последната книжка.

КАМЕН ЗИДАРОВ: Значи -- понеделник.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Значи спираме репетициите.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Имат маса работи, по които може да си продължите репетициите.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Много малко е това, което може да се оправи. Освен ~~като~~ ^{ако} др. Бабочкин иска да сезаеме с тази работа или др. Дановски. Каквото сме можели, сме постигнали. Тези неща сме ги опитали и сме мислили. Мога да поразбят с Шулиц, с Хоппен.

КАМЕН ЗИДАРОВ: А основния римът на картините?

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Той е постепенно ~~оправен~~ ^{оправен} и с още едно-две от тия черни представления щеше да се оправи. Цялата пиеса е така написана, че както и да я поставиш, психологизъм ще има.

ПЕТЪР ДИМИТРОВ: Нека се играе на премиерата. Ще бъде политбюро, ще дойде и цялата наша прогресивна общественост.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Ние приемаме ли я или не като завършена, за да излезе на сцената? Ние не възразяваме срещу самата пиеса, ние я приемаме поначало, но с някои корекции.

ГРИША ОСТРОВСКИ: От такъв род аз, че просто ще изместя

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: Не се касае за изменение на авторския текст. Касае се, опрѣни на епилога, да внесем центриране. За професора трябва да се види, че той не е чак толкоз, както го е представил. Той рухва, ако беше без епилога, другари.

Хоппе, типичният среден немец, може да бъде коригиран. От къде се взеха два милиона членове на партията, отде се взе това милионно движение, което там се ~~разгорещи~~ разгръща? Работническата класа по време на Хитлеризма беше сведена под нивото.

Д-р КРЪСТЬО МИРСКИ: Авторът, за да изправи тази грешка, че само професорът се е явил като представител на демократична Германия, пуска в епилога сина на Хоппе, Хайни, който идва във второто действие. И той именно е представител на нова Германия. Ама каквостава? Този именно редакция-я критикуват като неудачна, за това, защото смятат, че не само Хоппе, но дори и синът на Хоппе не може да бъде представител на нова демократична Германия.

ПРЕДС. САВА ГАНОВСКИ: Значи, да приключим така: поначало приемаме пиесата, обаче редица корекции трябва да се направят. Нека приемем това предложение, което прави др. Стрелков. Др. Михайлов, ако може, да влезе още тази вечер във връзка с Берхач, ако е тук, или евентуално в понеделник да се подсигури тази среща, особено с тяхния културен съветник и ако се налагат някои конкретни указания, какви изменения искаме, те могат веднага да си съобщят на самия автор, да го питат, ако е съгласен. Ако настояват никакви изменения да не се правят, в края на краищата ще приемем както искат, няма да изменим пиесата. Нашата критика ще излезе, пък ще знаем, че той е син на братската страна, не е на вражеска. Ние не мислим да го изложим. Той е комунист, борец за мир. Какво мислим, да го злепоставим или да му помогнем? Да бъде по-добре приет в нашата страна. От това авторът няма да загуби нищо. Ние му мислим доборото. Не от лоши намерения правим тия поправки.

Мисля да не прекъсвате вашите репетиции. Ако не е удобно в понеделник, във вторник или в сряда.

ГЕОРГИ МИХАЙЛОВ: Няма да е лошо ако можем да внесем някои корекции в текста и да минат едно-две черни представления за да се види въздействието в публиката. Няма защо да спираме нашата работа. Ако авторът не се съгласи, ще играем по авторски текст. И понеже вземем такова решение, разрешаваме черните представления да вървят. Пиещата ще готвим новъзможност с корекции, ако получим санкция от автора. Да не е така половинчатост. Още тази вечер ще се опитам да се свържа с др. Бархач.

/Закрито в 18 ч.30 м./

51
Камен Зидаров..... *Камен Зидаров*
Боян Дановски.....
Николай Лилиев..... *Н. Лилиев*
Александър х. Христов.....
Стефан Сърчаджиев..... *С. Сърчаджиев*
Д-р Кръстьо Мирски..... *Д-р Кръстьо Мирски*
Филип Филипов.....
Сашо Стоянов.....
Гриша Островски..... *Гриша Островски*
Петър Димитров.....
Владимир Трандафилов..... *В. Трандафилов*
Лозан Стрелков..... *Л. Стрелков*

От КНИК

Георги Михайлов.....
Хеския Леви.....
Д-р Ангелов.....
Мицо Андонов.....
Гочо Гочев.....
Жоро Милев..... *Ж. Милев*
Жени Дюстабанова..... *Ж. Дюстабанова*

Отсъствували

Н. О. Масалитинов - репетиция на "Щастие"
Борис Борозанов - репетиция на "Щастие"
Георги Караславов
Евгений Йонов
Георги Геров
Любомир Тенев